2331

LIBRARY
Brigham Young University
RARE BOOK COLLECTIO
Vault
093
D78
1480
BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
3 1197 23820 5204

Donated to 2331

Hain 14921

Speyer, Drucker

Stadtbibliothek
Trier.

[illegible] caret [illegible]. vat helpt dat he from ist
qui dat [illegible] [illegible] vall [illegible] dat de krompt ist

Valerius maximus libro primo de neglecta religione

Siracusis genitus dyonisius tot sacrilegia sua et iam cognoscimus
iocosis dictis prosequi voluptatis loco duxit. phano enim proserpine spoli-
ato locris cum per altum secundo vento classe ferretur ridens amicis videtur
ne ait quam bona navigatio ab ipsis diis immortalibus sacrilegis tri-
buatur. Detracto etiam iovi olympio magni ponderis aureo pallido amiculo
quo etiam tyrannus hyero rex cicelie potentissimus e manubiis carthagi-
nensium ornaverat iniectoque ei lanio pallio dixit statim gravem
esse aureum amiculum hyeme frigidum laneum autem ad utrumque
tempus anni aptius. Idem epidauri esculapio barbam auream demi-
nuisse quod affirmaret non convenire patrem apollinem imberbem ipsum
vero barbatum conspici. Idem mensas argenteas atque aureas e phanis sustu-
lit quodque in his more greco scriptum erat bonorum deorum eas esse
uti se bonitate eorum predicaverit. Idem victorias aureas et pateras
et coronas quas simulachrorum imagines porrectis manibus sustinebantur
tollebat et eas se accipere non auferre dicebat. Per quam stultum esse
argumentando a quibus bona precamur ab hiis porrigentibus nolle sumere
cum tam et si debita supplicia non exolvit dedecori tamen filii mor-
tuus penas expendit quas vivus effugerat. lento enim gradu
ad vindictam sui divina procedit ira tarditatemque supplicii gravi-
tate compensat etc.

[illegible] decepisti vilhelmum tuum quem olim religionem divi benedicti ire cu-
pientem cum venetiis geret antequam in thraciam navigaret ne id face-
ret ~~arbitratus~~ hortatus es cum diceres frustra me tam longum studium
suscepisse etc.

Anitas vanitatum et om

nia vanitas. dicit Eccs. Qm̃ vt ait egregius doctor btūs Gregorius. Non est deo acceptabilius sacrificiū q̄ anima zelus siue amor. ideo ex diuersis auctoritatibus ecclesiasticoꝝ doctorū p̃tem tractatulū in vnū collegi: vt peccatrix aīa deuians per has sanctas auctoritates et ammonitōes ad viā veritatis et iusticie: vnde sicut ouis que perierat multū errauit: spū sancto aspirante iam diuinitus reuocetur et vt homo peccator statū suū cognoscens periculosum: erroneum et immundū: tactus dolore intrinsecus ad deum se cōuertat. cōuersus penitentiā agat: ac sic tandem cum omnibꝫ sanctis vitā eternam obtineat. Siquidē vt dicit Crisostomus: Hunc p̄cipue multis illudit vanitas vanitatuꝫ et oīa vanitas. Hunc versiculū si saperent qui in diuitijs et delitijs versantur: in parietibꝫ oīmbus et in vestibꝫ suis scriberent in domo: in ianuis: in ingressibus: et ante omnia in conscientijs suis: vt eum semp cū oculis tenerent et corde sentirēt Qm̃ quidem multe sunt facies: multe imagines false que recipiunt incautos. Oportet ergo quotidie istud salutare carmen in prandijs: in cenis: et in omni cōuentu vnūquenq̄ p̄ primo suo canere: et a primo audire libenter: qz vanitas vanitatum et omnia vanitas p̃ter amare deū et illi soli seruire. hec Crisostomus. Continebit aūt p̃s tractatulus septem capitula iuxta septem ferias ebdomade. ita vt peccatrix aīa peccatis deturpata qualibet die speciale capitulū tanq̄ nouum speculū accipiat: in quo faciem suam consideret. Primum capitulū erit de vilitate et miseria hoīs. Secundū de peccato in cōmuni et quantū p peccatū incurrimus spiritualia detrimenta siue damna. Terciū de penitencia cito facienda. Quartū de mundo fugiendo et odiendo. Quintum de caducis mundi diuitijs et falsis eius honoribꝫ: potentijs dignitatibusq̄ contemnendis. Sextum de morte semp et vbiq̄ cauenda et expectanda. Septimū et vltimū erit de gaudijs paradisi: et penis inferni.

A

Stadtbibliothek Trier.

De vilitate et miseria hominis. Primū capitulum.

Verba Hieremie ꝓphe. Quare de vulua matris egressus sum vt viderem laborem et dolorem: et consumerentur in confusione dies mei? Si talia loquitur de se ille quem sanctificauit deus in vtero matris sue: qualia loquar de me quem mater mea genuit in peccato. Bernhard⁹. Stude cognoscere teipsum: quia multo melior et laudabilior es si teipm cognoscis: q̄ si te neglecto cognoueris cursus syderum: vires herbarum. complexiones hoim: naturas animalium: et haberes oim celestium et terrestriū scientiam. Attende ergo diligenter o homo quid fuisti ante ortum: et quid es ab ortu vsq̄ ad occasum: et quid eris post hanc vitā. Profecto fuisti spurcissimū sperma et vile semen: conceptus in putredine carnis: in feruore libidinis: in fetore luxurie et quod deterius est in labe peccati. Sed et attende quo cibo in vtero materno nutritus sis. Profecto sanguine menstruoso qui cessat in femina post conceptum: vt ex eo nutriatur cōceptus in vtero. Qui quidem sanguis fertur esse tam detestabilis et immundus vt eius contactu fruges non germinent: arescant arbusta: moriantur herbe: amittāt arbores fructus: si canes inde ꝓmederint in rabiem efferuntur. Postea plorans et eiulans traditus es huius mundi exilio: ad laborem timorem et dolorem ⁊ quod grauius est ad mortem. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre que ceteris est indignior elementis. Planetas et stellas fecit ex igne: Flatus et ventos fecit ex aere. pisces et volucres celi ex aqua. hominē et iumenta fecit de terra. Considerans igitur aquatica te vilem inuenies. considera aerea te viliorem agnosces. cōsiderans ignea te vilissimum reputabis. Nec valebis te parificare celestibus: nec audebis te preferre terrenis quia parem te iumentis inuenies: simpilem te recognosces. Unus est enim hominum et iumentorum interitus: et equalis vtriusq̄ conditio: cum nichil habeat homo amplius iumento. De terra orta sunt et in terram pariter reuertentur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis sed sapientissimi Salomonis. Sic ergo homo quantumcunq̄ nobilis diceris: ad hunc mundum venisti: nunc

UPB

memor es q̄ vilis origo tui. Versus. Forma fauor populi: feruor iuuenilis opesq̄. Subripuere tibi: nosce quid sit homo. Nunc attende secundo o homo quid es. Audi de hoc stellam doctorum Augustinum de seipo ita dicentem. Heu miser quid sum ego? Sum vas sterquilinij: coneba putredinis: plenus fetore et horrore: cecus: pauper: nudus: plurimis necessitatib⁹ subditus: ignorans introitum et exitum meum miser et mortalis: cuius dies sicut vmbra pretereunt: cuius vita sicut luna euanescit: sicut flos in arbore crescit et statim marcescit. Sum terra miserie: filius ire: vas aptum in contumeliam: genitus per immundiciam: viuens in miseria: moriturus in angustia. Item Bern. Quid aliud est homo q̄ sperma fetidum: saccus stercorum: cibus vermium? Si diligenter consideres quid p os et nares ceteroscq̄ corporis tui meatus egrediatur: vilius sterquilinium nunq̄ vidisti. In nocentius papa. O vilis conditōnis humane indignitas: herbas et arbores inuestiga. Ille de se, pducunt flores: frondes: fructus: et tu de te lendes pediculos et lumbricos. Ille de se fundunt oleum vinū et balsamū: et tu de te sputum vrinā et stercus. Ille de se spirant suauitatē odoris: et tu de te reddis abominationem fetoris. Qualis est arbor: talis est fructus eius. Non enī pt arbor mala fructus bonos facere. Quid enī est homo scōm formam nisi arbor euersa cuius radices sunt crines. truncus est caput cū collo. stipes est pectus cū alis. rami sunt vlne cum tibijs. frondes sunt digiti cum articulis. Homo est foliū qō a vento rapitur: et stipula que a sole siccatur. Unde btūs Job ait. Homo natus de muliere breui viuens tempore: repletur multis miserijs. Qui quasi flos egredit et conteritur: et fugit velut vmbra: et nunq̄ in eodem statu permanet. Hinc et deus inquit ad hominē. Cinis es: et in cinerem reuerteris. Et Job dicit domino. Memento q̄ sicut lutū feceris me: et in puluerē reduces me. Quid ergo lutū superbis? De quo puluis extolleris. Unde cinis gloriaris. cuius cōceptio culpa est. nasci pena. labor vita. necesse mori? Bernhardus. Cur carnē tuā pcioris rebꝰ impinguas et adornas quā post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro:

animam vero tuam non ornas bonis operibus que deo pre
sentanda est ꝛ angelis in celis. Quare aīam tuā vilipendis et
ei carnem ꝓponis? Dñam ancillari et ancillā dñari magna
abusio est. Aug⁹. O anima habes inimicū domesticū: ami-
cum aduersariū: qui malū ꝓ bono reddit: et sub specie ami-
citie crudelior existens inimicus. Hic hostis est caro tua infe
lix et misera: multū tñ tibi dilecta. Hanc cum pauisti: inimi-
cum pessimū contra te erexisti. Hanc cū ornasti: hostē crude
lissimum cōtra te armasti. Hanc cū foras varijs et ꝑciosis in
dumentis induisti omnibꝫ celestibꝫ ornamentis te spoliasti.

Cōsidera tercio attente o peccator quid eris post hanc vitā
Eris reuera cadauer miserū et putridū: et cibus vermiū. In-
spice sepulchra eoꝝ qui morte corpis hinc exierūt: et nihil in
uenies nisi cinerē: vermem et fetorē: et horrorē. Quod tu es
illi fuerūt: et qđ ipsi sunt: tu eris. Hoīes fuerūt sicut tu: cōme-
derunt biberūt riserunt. duxerūt in bonis dies suos: et in pū
cto ad inferna descenderūt. Hic caro eoꝝ vermibꝫ: et illic aīa
ignibꝫ deputatur: donec rursus infelici collegio colligati sem
piternis inuoluant̄ incendijs qui socij fuerūt in vicijs. Una
nāq; pena implicat quos vnus amor in crimine ligat. Quid
ꝓfuit illis inanis gloria: breuis leticia: mūdi potentia: carnis
voluptas: false diuitie: magna familia: et mala cōcupiscentia
Ubi risus: vbi iocus: vbi iactantia: vbi arrogantia? De tan-
ta leticia quāta tristicia. post tantillam voluptatē tam grauis
miseria. de illa exultatōne ceciderūt in grandem ruinā: et ma-
gna tormenta. Quicquid illis accidit tibi accidere ꝑt: qꝛ ho-
mo es de humo: limus de limo. De terra es: et de terra viuis:
et in terrā reuerteris. qñ veniet dies vltima q̄ subito veniet: et
forsitan hodie erit. Certū est enī qꝛ morieris: sed incertum est
qñ aut quō vel vbi: qm̄ mors vbiq; te exspectat. tu q̄ꝫ si sapi-
ens fueris vbiq; eā exspectabis. De his etiā mūdi amatoribꝫ
sic dic̄ Isidor⁹. Dilcīssimi pēsare debem⁹ q̄ꝫ breuis est huius
mundi felicitas q̄ꝫ modica est hui⁹ seculi gloria: q̄ꝫ caduca et
fragilis est tꝑalis potētia Dicat q̄ poterit: vbi sunt reges: vbi
principes: vbi impatores: vbi rerū locupletes: vbi potentes
seculi: vbi diuites mundi? Quasi vmbra transierūt: et velut

ſomniũ euanuerunt: querũtur et nõ ſunt. Quid dicemus
ad hec? Reges obierũt et principes mortui ſunt multi tñ pu
tant diu viuere: et q̃ſi nunq̃ morte cadere de pñti vita. Certe
non ſic impij nõ ſic. Vos aũt ſicut hoies moriemini: et ſicut
vnus de principib cadetis. Adhuc de conditõne hois poſt
mortem ſic dicit Bernñ. Quid fetidius humano cadauere?
Quid horribilius mortuo hoĩe. cui⁹ in vita erat gratiſſimus
amplexus: fit in morte horribiliſſimus aſpectus. Quid ergo
pſunt diuitie: quid delitie: q̃d honores? Diuitie nõ liberant a
morte: nec delitie a vermib: nec honores a fetore. Item dicit
Criſoſt. de eadẽ ſic. Quid pfuit illis qui in luxuria corpis: et
in pñtis vite voluptatib vſq̃ ad diẽ vltimũ pmanſerũt? In
tuere nũc ſepulchra eor: vide ſi eſt aliq̃ iactantie veſtigium
in eis: ſi aliq̃ diuitiar̃ vel luxurie ſigna ꝓgnoueris. Require:
vbi nũc veſtes et ornamenta pulcherrima: vbi nũc ſpecta
culorũ voluptas: vbi aſſiduar̃ turbe et cõuiuior̃ ceſſit opu
lentia. Riſus: iocus ꝛ immoderata atq̃ effrenata leticia. quo
abiit quo receſſit? Vbi illa nũc: et vbi ipſi? Quis finis vtro
runq̃? Intuere diligenter ꝛ accede ꝓpius ad ſingulor̃ ſepul
chra. Vide cineres ſolos: et fetidas vermiũ reliquias: et recor
dare hunc caror̃ eſſe finẽ: etiaz ſi in leticia et delitijs: etiã ſi in
labore et cõtinentia tranſegerũt hic vitam. Ecce dilectiſſi
me mihi iam legiſti: iam vidiſti in hoc capitulo ex verbis ſan
ctorum quid fuiſti ante ortũ: quid es in pñti vita: ⁊ quid eris
poſt hanc vitã. Vtinã circa hec tria iugi meditatõe verſeris.
Infelices quippe filij Adam omiſſis veris et ſalutaribus ſtu
dijs: caduca potius et tranſitoria querũt. Sed tu chariſſime
ruminãs in corde vilitatẽ tuã ꝛ miſeriã ſcõm exteriorẽ hoiez.
ſectare humilitatẽ: fuge ſupbiam: ſciens q⁹ ſupbia eſt ſignum
quo diabolus diſtinguit ſuos ab alijs. Vñ Job. xli. Ipſe eſt
rex ſup omnes filios ſupbie. Vbi Gregor⁹. Euidentiſſimũ ſi
gnum reprobor̃ ſupbia: elector̃ hũilitas. qõ ſi quis habeat
cognoſcitur ſub quo rege ſit vel militet: ſcz vtrũ ſub rege chri
ſto: an diabolo. Iſidorus. Alia ſupbia deo derelinquitur: et
fit demonũ habitaculũ. Eccli. x. O dibilis deo ꝛ hoĩb ſuper
bia. Vt ptz q⁹ ſupbia luciferũ de celo eiecit: Adã de paradiſo

repulit. Pharaonē ⁊ exercitū eius submersit Saul de regno eiecit. Nabuchodonosor in bestiam transmutauit. Propter supbiam Antiochus male mortuus est. Herodes ab angelo percussus.

De peccato in cōmuni: et quanta per peccata incurrimus spiritualia detrimenta. Secundum capitulum.

Qui facit peccatum a diabolo est qui peccat ab initio. q Scribitur in p̄ma Canonica Joh. iij. c. Peccatū est onus graue qd̄ celū nō sustinet: nec terra vltimo sustinebit: sed descēdet in inferno cū factore suo. Et sciendū scd̄m Aug⁹. ꝙ pctm̄ est om̄e dictū factū vel ꝯcupitū ꝯtra legē dei. Debet aūt q̄libet bonus christianus q̄ saluari desiderat summo studio ⁊ summa diligētia om̄e peccatū vitare. et hoc p̄cipue ꝓpter tria. videlicet Primo: qꝛ deo summe displicet. Secundo qꝛ diabolo valde placet. Tercio qꝛ hoī summe nocet.

Dixi tibi p̄mo o hō: ꝙ debes vitare summa diligētia om̄e peccatū qꝛ deo creatori tuo summe displicet. Ad hoc sciendum: debes cogitare q̄d deus fecerit ꝓpter odiū pctī. Ipse enī ꝓpter pctm̄ fere semel dissipauit oīa opa sua scꝫ totū mundū ꝑ diluuiū. vt habet Gen̄. vij. Alij aūt reges ⁊ potētes in p̄iudiciū suoꝝ inimicoꝝ depopulant̄ terras eoꝝ. Deus aūt dissipauit terrā ꝓpriā: qꝛ pctm̄ intrauit in terrā suā. Itē deus nō solū odio habet ip̄m pctm̄ sed etiā quicq̄d pctm̄ tangit. Alij nanq̄ hoīes ꝓpter vinū corruptū nō ꝓijciūt in mare vasa aurea vel argētea: sed seruāt vasa ⁊ vinū effundūt. Deus vero nō solum pctm̄ sed etiā vasa pctī scꝫ creaturas rōnales id est aīas ad imaginē suā factas: et suo p̄cioso sanguine redemptas in odiū pctī ꝓiecit in occeano infernali. Quia vt dicit̄ Sapie. xiiij. Odio sunt deo impius ⁊ impietas eius. Un̄ deus non habet tā bonū amicū nec in celo nec in terra quē nō haberet odio vsq̄ ad mortē si inueniret in eo vel vnū pctm̄ mortale. Un̄ petrus licet ardētius amaret christū q̄ ceteri apl̄i tm̄ christus eū ꝯdemnasset si decessisset in pctō trine negatōis. Secundo quantū deus pctm̄ odiat ostendit̄ ꝑ hoc: ꝙ ꝓpter pctā mūdi suū innocentē vnigenitū interfecit. Un̄ dicit̄ Esaie. liij Propter scelus ꝓpl̄i ꝑcussi eū. Et ipsemet dei filius vt pctm̄

interficeret vel occideret tradidit in mortē aīam suā. vt dici-
tur silr Esaie.liiij. Nullus inuenit aūt qui tantū odit inimi-
cum suū: q̄ in eius odiū vellet interficere ꝓpriū vnigenitū vel
etiā semetipm. Tercio ꝓpter hoc ostendit qr deus ꝑsecutus
est peccatū ab initio in tantū q̄ ꝓiecit ipm de celo. Et videns
q̄ remanserat in terra scz in mundo ipe in ꝓpria ꝑsona descē-
dit in mundū vt de ipso fugaret pctm: et tandē in die iudicij
ꝓijciet et claudet ipm in infernū. Vñ Michee.vlt. Proijciet
in ꝓfundū maris om̄ia pctā vr̄a. Quarto q̄ꝫ summe deus
pctm̄ odiat patet ꝑ hāc silitudinē. Quia bona mater videret
multū odire illud ꝓpter qd puerū suū ꝓijceret in clibanū ar-
dentē: nec vnq̄ꝫ eū exinde extraheret. Sic deus ꝓpter odium
pctī filios suos q̄s tm̄ dilexit: q̄ ꝑ illis mori voluit: in ignem
inextinguibilē ꝓijciet si inuenerit in eis pctm̄ mortale. Sic
ergo o peccatrix aīa legisti quantum deus odio habet pctm̄.
Tu igit si ei placere cupis: oportet te summe vitare illud ita
vt nō habeat locū in te. Mulier eni esset multū infidelis q̄
illum cubaret in lecto suo quē vir suus odiret: et ꝑ quem viro
suo multa mala euenissent. Sic certe pctm̄ est quod summe
odit christus aīaꝝ sponsus: ⁊ ꝑ qd sibi multa mala acciderūt
et tandem ipa mors. Mortuus est eni ꝓpter delicta nr̄a. scdm
apl'm. Et ideo valde infidelis est erga christū: qui recipit pec
catum in corde suo. Propterea charissime iuxta āmonitōem
sapientie. Ab om̄i delicto mūda cor tuū. Secūdo debes
summa diligētia vitare om̄e pctm̄: maxime mortale: qr sum
me diabolo placet: et valde ipm letificat Et istud p̄t ꝓbari tri
plici signo. Primū est qr in nullo alio delectat. Nā ipe nō
vult aliud balneū: nō q̄rit aurū vel argentū. Nā Gen.xiiij. di
citur in ꝑsona de ipso. Da mihi aīas: cetera tolle tibi. Unde
Greg. Nihil se fecisse estimat: cū aīas non sauciat. Sicut eni
auis rapax amat cor p̄de: sic diabolus amat cor hoīs. Se-
cundū signū: qr diabolus amat summe pctm̄ patz ex assidua
eius tentatōne. Et quia in ꝓcurando pctm̄ nunq̄ꝫ fatigatur.
Nam sex milia annorum sunt et amplius: q̄ nihil aliud fecit
q̄ꝫ procurare peccata. Ideo quando dominus interrogauit
eum dicēs. Job.i. Unde venis? Respōdit. Circuiui terram

et pambulaui eam. Tantũ est occupatus in negocio peccato rum ꝙ nõ licet ei somnũ cape. Juxta illd. Job. xxx. Qui me comedũt nõ dormiũt. Terciũ signũ ꝙ peccatũ diabolum summe letificat est: qꝛ nunq̃ potuit vel poterit saciari pctis. Nam infinita milia hoĩm peccatoꝝ iam deuorauit: et tñ ad huc famelicus est: et sicut leo circuit querẽs quẽ deuoret: vt di citur. i. Petri. v. Et nõ solũ famelicus est: sed etiã sitibundus. Job. xl. Absorbebit fluuiũ et nõ mirabit̃: et habet fiduciã ꝙ influat iordanis in os eius. id est in infernũ. Fluuius quẽ ab sorbet diabolus et nõ mirabit̃ sunt peccatores cũ impetu cur rentes in os eius. Jordanis vero qui interp̃tatur humilis de scensus: sunt iusti: quieti et pacifici: q̃s diabolus summe desi derat absorbere. Exemplũ habet̃ in vitaspatrũ: de capitu lo demonũ: et singulis demonibꝫ: de pctis et malis que ꝓcu rauerunt reddentibꝫ rõne. Et de illo diabolo qui specialiter fuit laudatus ⁊ honoratus a principe eoꝝ et in cathedra col locatus: qꝛ fecerat fornicari vnũ monachũ quẽ in. xl. annis vix traxerat ad peccatũ. O ergo anima peccatrix plora ama re: eo ꝙ totiens letificasti in te inimicos tuos scꝫ demones: to tiens certe quotiẽs peccasti mortaliter: et de cetero ꝑ purã con fessionem et dignã penitentiã fac gaudere sup̃ te deũ tuũ et an gelos eius. Scriptum est enĩ: qꝛ gaudiũ est angelis sup̃ vno peccatore penitentiã agente. Tercio debes o peccator toto studio tuo vitare om̃e peccatũ: qꝛ tibi summe nocet. Nã pri mo ꝑ peccatũ mortale sep̃amur ab amore dei: et efficimur eiꝰ inimici. Esaie. xix. Iniquitates nr̃e diuiserũt inter nos et de um: et peccata nr̃a ꝓhibuerũt faciẽ eius a nobis. Vñ non est aliquis sanctus tam magnus in celo quantũcunq̃ sit bñ ami cus dei si posset et peccaret mortaliter quin statim amicicia dissolueret̃. Augꝰ. Qui peccat in amicũ verissimũ et fidelissi mum: dicitur vitupabilis. qui vero peccat in deũ oĩpotentissi mum et patrẽ pijssimũ: quõ nõ erit abominabilis? Secũ do ꝑ peccatũ obligatur peccator et adiudicatur patibulo in ferni. Vnde scd̃m institutionẽ diuine legis: a qua nõ discre pat multũ lex humana. omnes regalis decreti transgressores vel maiestatis regie contemptores, id est omnes peccatores

merentur interire suspendio. scdm q̄ significatur. ij. Esdre. xvij. in decreto Darij. vbi sic dicitur. Denuncietur vt quicūq; transgressi fuerint aliquid ex his que scripta sunt: quantū ad peccatū cōmissionis: aut spreuerint quantū ad peccatum omissionis: accipiatur lignum de suis ꝓprijs: qꝛ de orto ꝓprie ꝯsciētie: ibi enī crescit lignū quo peccator suspendit̄: et suspēdantur: bona q̄q; sua regi asscribantur. Similiter etiā cedit ad gloriā regis celestis pena reproboꝝ sicut gloria bonorū. Ecce charissime qd̄ lex hūana corpaliter facit hoc spūaliter lex diuina. Sil'e vero legit̄ Hester. vij. Dixit rex. Suspendite Aman in patibulo. Aman interp̄tatur iniquus: et ꝑ hūc pctōr intelligit̄: quē rex celestis videbit suspendi in patibulo inferni si eū in pctō mortali inuenerit. Tercio pctm̄ spoliat hoīem om̄i bono gr̄e in pn̄ti et glorie in futuro. Prouerb. xiiij. Miseros facit ꝓpl'os peccatū. Est enī pctōr pauꝑ qui nihil habet. Immo ꝑ pctm̄ mortale seip̄m amisit: et in seruitutē diaboli transiuit. Pauꝑior: qꝛ nihil p̄t lucrari: eo q̄ opa meritoria deo grata in tali statu facere nō p̄t. Sed pauꝑrimus qꝛ nihil p̄t ei dari. Nam bona facta ꝓ ipso nō ꝓsunt ei ad salutem qꝛ nō viuit nisi quo ad corpus. Vn̄ dicit Boetius li. iiij. de ꝯsolatōe ph̄ie. Homo prauus nō est hō: nisi sicut hō mortuus. Quarto ꝑ pctm̄ sepamur a lumine deiformi: et excecamur atq; obtenebramur. Sophonie. i. Ambulabūt vt ceci qui dn̄o peccauerūt. Et in ps̄. Nescierūt neq; intellexerūt in tenebris ambulāt. Vn̄ Hieronym⁹. Deprimit̄ plane aīa ꝑ peccatū interius ne valeat suspicere supius. Quinto peccatum est sicut putredo in pomo. Sicut enī putredo aufert pomo valorē: decorē: colorē: odorē et saporē: sic peccatū mortale aufert aīe decorē vite: odorē fame: valorē gr̄e: colorē forme et saporē glorie. Vnde putredo est omne peccatū. Nā de eo dicitur Esaie. xv. Qui facit illud: luto vilior est vita eius. Aug⁹. Tolerabilius canis putridus fetet bolbꝫ: q̄ aīa peccatrix deo. Ideo in quodā sermone de eodē sic ait: ꝑ que verba quendā lubricū a peccato retraxit. Quid ꝓdest plena arca: si inanis est cōscientia. Bona vis habere: et bonus esse nō vis. Non vides erubescere te debere de bonis tuis: si domus tua

plena est bonis: et te habet malum? Quid enī est quod velis malū habere? Dic mihi. Nihil omīno. Nō vxorē. nō filiuz. non seruū. nō ancillam. nō tunicā. postremo non caligā et tñ vis habere malā vitam. Rogo te p̄pone vitā tuam calige tue. O īa que circūiacent oculis tuis elegātia ⁊ pulchra tibi chara sunt: et tu tibiipsi vilis et fetidus es. Si possent tibi respondere bona tua quibꝫ plena est domus tua: nōne tibi clamarēt. Sicut tu nos bona vis habere: sic nos volumus bonū dñm habere. Tacita voce interpellant dñm deū tuū cōtra te. Ecce tanta bona dedisti huic: et ip̄e malus est. Quid enim ꝓdest ei qđ habet: qñ eū qui oīa dedit nō habet? hec Aug⁹. Sexto ex pctō nascit̄ bestialitas carnis. Vñ Boeti⁹. iiij. de ꝯso. phie Homo bonus ꝓbitate deserta in beluā ꝯuertit̄. Et phs. vij. ethicoꝝ. dicit ꝙ talis est peior q̄ bestia. Et ideo Petrus ⁊ Judas apl̄i: peccatores ꝯpant mutis pecoribꝫ. Et Dauid ꝯcordat eisdē dicēs. Homo cū in honore esset id est gr̄a gratū faciente. nō intellexit: ꝯpatus est iumentis insipientibꝫ. Septimo et vltimo: ex peccato nascitur diaboli seruilis filialitas i. Johannis. iij. Qui facit peccatū a diabolo est ⁊c̄. Pro his omnibꝫ o peccator infelix miserere aīe tue: et noli ꝑ pctm̄ inducere sup eam hec que legisti: tanta mala scz offensam dei: leticiā inimici: et damnū ꝓpriū. Aug⁹. Agnosce hō q̄ nobilis est aīa tua: et q̄ grauia fuerūt eius vulnera ꝓ quibꝫ necesse fuit christū dñm vulnerari. Si nō essent hec ad mortē: et mortē sempiternā: nunq̄ ꝓ eorū remedio dei filius moreret̄. Noli ergo vilipendere aīe tue passionē: cui a tanta maiestate tantā vides exhiberi ꝯpassionē. Fudit ipse lachrymas ꝓ te: laua et tu ꝑ singulas noctes lectū tuū cordis ꝯpunctōe: et lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinē suū: funde et tu tuū quotidiana cordis afflictōne. Noli attendere quid caro velit: sed q̄d spūs poscit. Nam vt dicit Greg̃. Unde caro ad tp̄s suauiter viuit: inde spūs ineternū cruciat̄. Et quo plus caro punitur in hac vita: tanto plus aīa gaudebit in futura vita. Augusti. Voluntarie nūc christo postponamus qñq̄ dimittenda: ne qđ absit ꝓ transitorijs amittamus eterna. Si enī tibi diceretur sis toto mense diues et potens: et fac quicq̄d velis:

vtere carnis voluptate sicut placet ea tñ ꝓditõne: vt postea tibi oculi eruantur: oñe solaciũ tollatur toto tpe vite tue in fame et siti in oñi cruciatu vivas et miseria. nũquid tale bonũ hoc tenore suscipes? Et quidem tota hec vita: nec mensis est: nec vnius diei vel horę spacium ad illius eterne infelicitatis inferni compationem. cui neq; finis est: neq; pena similis inuenitur. Hec Aug⁹.

De penitentia cito facienda. Capitulum tercium.

Qui nõ accipit crucẽ suã: et sequitur me: nõ est me dignus. scribit Matth. x. Per hanc crucẽ penitẽtia designatur: quã de necessitate q̃libet pctõr debet suscipere: et pseuerãter tollere: si in eterna bitudine cũ christo cupit regnare. Vñ Hiero. in epla ad Susannã. Necessaria est penitentia: q̃ aut equet crimia: aut certe excedat. Et Aug⁹. Quis q̃s saluari desiderat: quicq̃d sordis post purũ baptismũ ꝓtraxit oportet q; abluat saltẽ lachrymis mẽtis. Sed forte dicis. Durus est hic sermo. Nõ possum mundũ spernere ꝛ carnem meã odio habere ꝛ castigare. Audi nõ meã sed glorioſi Hieronymi sup hoc rñsionẽ. Impossibile est ait: vt q̃s pñtib⁹ et futuris fruat bonis: vt hic ventrẽ: ibi mentẽ impleat: vt de delitijs ad delitias transeat: vt in vtroq; sec'lo videlicz celo ꝛ terra appeat gl'iosus. Quã Hieronymi sniam btus Greg. confirmat ita dicẽs. Multi cupiunt auolare de miseria pñtis exilij ad gaudia celi: sed nolũt carere oblectamẽtis mũdi. vocat eos gra christi: sed reuocat eos ꝓ cupiscẽtia seculi. Plericq; cupiũt mori morte iustoꝝ: iz nolũt viuere vita coꝝ: et hi ineternũ pibũt. Hã opa coꝝ seqnt illos. Bern. Austeritas quersatõnis sci Johãnis baptiste pctõrib⁹ delitiosis durus nũcius est eterne mortis. Quid enĩ nos irrõnabiles fere reptilia terre insani mus: cũ ille q̃ inter natos mulieꝝ nemo surrexit ꝙ nos indui pciosis vestib⁹ festinam⁹? et splendide laute ac delicate epulari Nõ sic nõ sic itur ad astra. Deniq; recordare gabolã Lazari et diuitis illius: qui opã tantaꝝ dñs qui purpura indutus et bysso: vnã aque guttã inuenire nõ potuit ex hoc cũ esset in ardoris necessitate cõstitutus. Hec recordare mi amice et age penitentiam dum tempus est. Nam vt inquit Greg. Deus et

si penitẽti veniã spopondit: peccanti tñ die crastinũ nõ pmisit. Penitẽtia est ppetrata mala plangere: et plangẽda iterũ nõ admittere. id est ꝓpositũ ꝓmittendi nõ habere. Ün Aug⁹ in soloquijs. Inanis est penitentia quã sequẽs coinq̃nat culpa. Nihil ꝓsunt lamẽta si replicant pctã. Nihil valet a malis veniã poscere: et mala denuo iterare. Tres aũt sunt ptes integrales penitẽtie: scz cordis ꝯtritio: oris ꝓfessio: opis satisfactio. Quia eni deũ tribꝫ modis offendimus scz delectatõe cogitatõis: impudentia locutõnis: et superbia opis: scõm regulã vt cõtraria cõtrarijs curent: tribꝫ modis oppositis satisfaciamus. Delectatõe cogitatõis opponamus ꝯtritionẽ. Impudẽtie locutõis ꝓfessionẽ. Superbie opis satisfactõz. De ꝯtritõne primo videam⁹. Cõtritio est dolor ꝓ pctis assumptus cũ ꝓposito abstinendi: ꝓfitendi ⁊ satisfaciẽdi. Iste dolor sicut dicit Bernũ. debet esse triplex. scz acer acrior ⁊ acerrimus. Acer debet esse: qz dñm deũ nr̃m et oĩm creatorẽ offendim⁹. Acrior: qz patrẽ nr̃m celestẽ q̃ nos multipliciter pascit impugnauimus. Et in hoc peiores canibꝫ fuimus: qui pascentẽ se dilacerant et sequuntur. Acerrimus vero: qz redemptorẽ nr̃m qui nos redemit ꝓ pio sanguine: et a pctõrꝫ vinculis liberauit: et a crudelitate demonũ et acerbitate gehenne potenter eripuit: quantũ in nobis est iterũ crucifiximus. Sic ⁊ de tribꝫ debemus dolere scõ de cõmisso pctõ: de omisso bono et de amisso tpe. De virtute huius ꝯtritõis sic dicit Aug⁹. Plus valet cordis vera cõtritio: q̃ totius mundi pegrinatio. Item quedam glosa sup ps̃. Ad dñm cũ tribularer. Nescit dñs differre: quẽ ꝓunctũ corde sibi senserit supplicare. Crisᵏ. Sola est ꝓunctio: que facit aĩam horrescere purpurã: desiderare cilicium: amare lachrymas: fugere risum. Idem. Nihil ita conglutinat ⁊ vnit deo vt lachryme penitentis. Ecõtra vero vt ait Aug⁹. Acriores diabolo dolores nõ infligimus: q̃ cũ plagas peccatorꝫ nr̃orꝫ confitendo ⁊ penitendo sanamus. Sed heu cũ tanta bona p penitentiã cõsequamur: pauci tñ penitentiã agũt. Ideo ꝓquerit dñs Hiere. viij. dicẽs. Nemo qd̃ bonũ est loquit. nullus est q̃ agat penitentiã sup pctõ suo dicens: Quid feci. Hũc de scõ o scz de cõfessione videamus.

Confessio sicut cōmuniter describitur. Est legittima coram sacerdote peccatoꝝ declaratio. Et dicitur ꝓfessio quasi simul vel ex toto vel vndiqꝫ fassio. Nam ille vere cōfitetur qui totū fatetur. Uel sic ꝑm Isidorū in li. Ethimologiaꝝ. Confessio est: ꝑ quā latens morbꝫ aīe sub spe venie ꝓsēnde: in dei laudē agitur. De virtute cōfessionis sic dicit Ambros. sup. pſ. Bti immaculati. Cessat vindicta diuina: si cōfessio ꝓcurrat humana. Et Cassiodorus sup illud pſ. Confiteant tibi ꝓpli deus. Illis nō iudex sed aduocatus est christus: qui se ꝓpria cōfessione damnauerūt. Leo. papa. Nō remanet iudicio ꝓdemnandum qđ fuerit confessione purgatū. Et Aug⁹. in li. de pnīa. Cōfessio est salus aīaꝝ: dissipatrix viciorū: restauratrix virtutum: oppugnatrix demonū. Quid plura? Obstruit os inferni: portas aperit paradisi. Pro his oīmbꝫ o charissime. Juxta consiliū Esaie ꝓphe. Dic tuas iniquitates vt iustificeris. Initium enī iusticie ꝓfessio est peccatoꝝ. Oportet aūt te cōfiteri oīa peccata tua quoꝝ memoriā habes: integre nō diuisim: ita vt vnā ꝓtem de peccatis tuis dicas vni sacerdoti: alteram alteri: quia tunc neuter sacerdos ꝑt tibi cōferre remediū salutare. qz sacramentū debet habere vnitatē et integritatem: aliter nō esset cōfessio sacramentalis. Ideo dicit Bernā. Qui ꝓfessionē suā diuersis ꝓfessoribꝫ diuidit: venia caret. Execranda nāqꝫ fictio est peccata diuidere: et superficietenus radere. nō intrinsecus eradicare. Et tales recipiūt excōicationē ꝑ absolutionē: et maledictionē ꝑ bñdictionē. Et talis diuisio cōfessionis fit sepius ꝑ hypocrisim qñ grauiora peccata dicūt ignotis sacerdotibꝫ: et illi cum quo sepius debent cōuersari dicūt solū leuiora. De talibꝫ dicit Aug⁹. et ponit in decretis. Qui cōfessionem diuidit laudandus nō est: qđ vni celat: alij reuelat: quod est seipm laudare: et ad hypocrisim tendere. Sequitur de tercia ꝑte penitentie scz de satisfactōe. Satisfactio ꝑm Aug⁹. est peccatoꝝ causas excidere: et eoꝝ suggestionibꝫ aditum nō indulgere. Nam vt dicit Gregor⁹. Nequaqꝫ satisfacimus si ab iniqtate cessamus: nisi voluptates quas dileximus ecōtrario oppositis lamētis insequmur. Et vt dicit Crisos. Qualis ꝓcessit offensio: talis debz seq reconciliatio. Tāto esto ꝓnus

ad lamenta: quãto fuisti ꝓnus ad culpã. Qualis tibi fuit ad
peccandũ intẽtio: talis sit tibi ad penitendũ deuotio. Grauia
pctã: grauia lamẽta desiderãt. Quia vt ait Eusebius Emis-
seni epũs. Nõ leui ꝓtritõe agendũ est vt debita illa redimant:
ꝙbꝫ mors eterna debet. nec ꝓfunctoria opus est satisfactõe ꝑ
malis illis ꝓpter q̃ patus est ignis eternꝰ. Sed heu multi sta
tim fugant in hac via satisfactõis ⁊ retrospiciũt cũ vxore loth
Cõtra q̃s sic dicit. Bernñ. in quodã sermone. Qui ꝓfecte sen-
serit onus pctĩ: et aĩe lesionẽ: ille aut parũ sentiet aut oĩno nõ
sentiet corꝑis penã: nec reputabit laborẽ quo pctã nouerit de
leri ꝓterita: et cauere futura. Et Augꝰ. sup. pñs. l. Sunt multi
q̃s peccare nõ pudet: agere penitentiã pudet. O incredibilis
insania. de vulnere nõ erubescitis: et de ligatura vulneris eru
bescitis. Nõne vulnus fetidius ⁊ putridius est: Cõfuge er-
go ad medicũ age penitentiã. dic: iniquitatẽ meã ego cogno-
sco: et peccatũ meũ cõtra me est sp. Tibi soli peccaui: qm̃ tu
solus sine peccato es. Consistit autẽ satisfactio in tribꝫ scz
in oratione: elimosyna: et ieiunio. vt iste ternarius contra illũ
nephariũ diaboli ternariũ opponatur. Oratio cõtra superbiã.
ieiunñ cõtra carnis ꝓcupiscentiã. elimosyna cõtra auariciã.
Vel sic. Omne peccatũ vel in deũ cõmittimus: et cõtra hoc
ordinat oꝛo. vel in ꝓximũ: et contra hoc est elimosyna. vel in
nosipos: et ꝓtra hoc ordinatur ieiuniũ. Hic ꝓpter pauꝑes
christi modicũ de elimosyna tangamus. Elemosyna ꝓponit
ab elemon qđ est miscõia: et syna qđ est mandatũ. id est man
datũ miscõie. Et ꝑm hoc scribit ꝑ e. Sed melius scribit per
i. Et tũc dicit elimosyna ab ely qđ est deus ⁊ et syna manda-
tum. inde elimosina q̃si mandatũ dei. Ipse enĩ ꝓpio oꝛe man
dauit fieri. Vñ in Luca. Date elimosynã et ecce oĩa munda
sunt vobis. Vel ỏr elimosyna ab ely qđ est deus et moys qđ
est aq̃: inde elimosyna q̃si aq̃ diuina. Sicut enĩ aq̃ extinguit
ignẽ: sic elimosyna extinguit pctñ. Hec Catholicon. Sunt
aũt ꝑcipue tria q̃ nos ad elemosynas siue ad opa miscõie ex-
ercẽda debẽt ꝓuocare. Primũ est: qz miscõia redimit culpã.
puerb. xvi. Miscõia et veritate redimit iniq̃tas. Et Danicl.
iiij. Peccata tua elemosynis redime. Hoc pulchre figuratuꝫ

est.iiij. Regũ.iiij. Ubi dicitur ꝙ mulier que ꝯgregauit in domo sua vasa nõ pauca: parũ olei qđ habuit in oĩa vasa distribuit. et sic creuit oleũ ꝑ qđ mulier a creditore liberatur. Uasa vacua sunt pauꝑes q̃s in domo debemus ꝯgregare. Esaie. lviij. Egenos vagosq̃s induc in domũ tuã. Parũ aũt olei per oĩa vasa distribuit̃. Juxta illud. Thobie.iiij. Si exiguũ tibi fuerit: etiã exiguũ libenter imꝑtiri stude. Inde cũ oleũ miseri cordie crescit ꝑ meritũ ⁊ gr̃am: aĩa peccatrix creditori deo de pctis suis satisfaciat. Scđo elemosyna bona tꝑalia multiplicat. Uñ Greg. in dialogo. Terrene substãtie ꝑ hoc ꝙ pauperibus distribuunt̃ multiplicant̃. Exemplũ habemus.iij. Regũ.xviij. in vidua q̃ Helyã pauit: cui ꝓpter hoc dñs farinam et oleũ multiplicauit. Per qđ datur intelligi ꝙ pauꝑes magis pascũt elemosynarios q̃ ecõtra. Tercio elimosyna siue opus miscđie: in morte elimosynariũ custodit ⁊ aĩaz eius cũ claritate ad regnũ celoꝝ ꝑducit. Uñ dicit Ambros. Sola miscđia comes est defunctoꝝ. O q̃ bonus q̃ necessarius comes est moriẽti elimosyna. Noli ergo dilecte talẽ famuluz talẽ aduocatũ post tergũ tuũ relinquere: sicut illi qui res suas auare retinentes nihil in vita sua ꝑ manus ꝓprias pauꝑibus distribuunt: sed eas post vitã ꝑ manus alienas dispensandas disponũt sil̃es illi qui post tergũ vult portare lucernã. Cũ tñ dicat Ecciasticus. Ante languorẽ adhibe medicinã. Idem. xiiij. Ante mortẽ bñfac amico tuo. id est aĩe tue. vel christo in membris suis scz pauꝑib. Preterea est sciendũ ꝙ diues a quo petitur elimosyna debet ꝯsiderare tria. primo quis eam petit. qꝛ ipsemet dñs. Deus eni tm̃ diligit pauꝑes ꝙ quicq̃d fit eis ꝓpter amorẽ suũ: reputat sibi factũ. Uñ scribitur Matthei.xxv. Quamdiu fecistis vni ex his fratribꝰ meis minimis mihi fecistis. Petit ergo elimosynã ꝑ pauperẽ suũ deus a quo diues in orõne quotidiana petit regnum. Et ideo cum pauꝑi negat diues elemosynã timere debet ꝙ deus nõ exaudiat eum cum petit ab eo regnum celoꝝ. Quia dicitur ꝓuerbiorum.xxi. Qui obdurat aures suas ad clamorem pauperis: et ipse clamabit et non exaudietur. Debet diues secundo considerare quid petat deus quando elimosynam in suis

paupibus petit. Petit vtiq̃ non nr̃m sed suum. Et ideo valde ingratus est deo qui paupi negat necessariã elemosynã: cũ de bonis dei habeat abundanter. Hoc cõsiderauit Dauid q̃ dixit. i. Paralipomenõ. xxix. Tua sunt dñe oĩa: et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Tercio debet diues considerace ad quid petit deus. petit reuera ꝑ pauperẽ suũ deus nõ ad danduz: sed ad mutuandũ: nec tm̃ ad triplas immo ad centuplũ vsuras. Unde dicit Aug⁹. O homo quid feneraris homini? Fenerare deo tales vsuras: et centuplũ accipies: et vitã eternã possidebis. Et idcirco nimis est ingratus: q̃ ad tales vsuras nõ vult comodare deo: ad quales mutuaret iudeo vel sarraceno Pro his om̃ib⁹ charissime thesaurisa tibi ꝑ pauꝑes in celo tanq̃ in tuto: opa miscdie faciẽdo deo in terra. Cor auari est quasi fouea sine fundo: et quo plus recipit plus concupiscit vt nunq̃ videatur impleta. Juxta illud Eccĩ. vij. Auarus nunq̃ implet̃ pecunia. Attende q̃ cor seq̃tur thesaurũ. Ue aũt illi qui in terra thesaurisat: qui in terra loco tam ꝑiculoso exulat. Illuc ergo dicit Crisꝰ. Congrega substantiã tuã vbi patriã tuã habes. Qui enĩ collocat thesaurum suũ in terra non habet q̃d speret in celo. Ut quid aspicit in celũ vbi nihil habet repositũ. Illud solũ tuũ reputa quod paupib⁹ erogasti. Nõ sunt enĩ hoĩs bona q̃ secũ deferre nõ ꝑt Amb̃. Nihil tm̃ ꝯmendat̃: q̃ miseratio charitatis. Nõ memini me legisse mala morte mortuũ: qui libenter exercuit opa pietatis. Leo pap̃. Ille ad dñm integros fructus ꝑmittit: a q̃ nunq̃ pauꝑ tristis recessit. Tãta est vis miscdie vt sine illa si sint alie ꝟtutes ꝓdesse nõ possint. Quãuis enĩ q̃s fidelis sit et castus sobrius: et alijs maiorib⁹ ornatus ꝟtutib⁹: si tm̃ miseri cors nõ est: miscdiam nõ merebit̃. Hec in fauorẽ pauperũ de virtutib⁹ elemosyne et opm miscdie dicta sufficiãt. Nunc ad ꝓpositũ redeam⁹. Qui nõ accipit crucẽ suã et sequit̃ me: nõ est me dignus. Ista crux pnĩe assumenda est cito: et in tꝑe iuuentutis q̃ tũc deo magis placet: et hoĩ magis ꝓdest. Juxta illd Eccĩ. xi. Memẽto creatoris tui in dieb⁹ iuuẽtutis. Idẽ. Filine tardes ꝯuerti ad dñm: et nõ differas de die in diẽ. Subito enĩ veniet ira illius: et in tꝑe vindicte disꝑdet te. Sed ꝯtra

hoc salubre sapientis consiliū diabolus immittit homini malam spem longioris vite dicēs. Juvenis es diu potes adhuc viuere. In senectute debes penitere: et tunc facies penitentiaz et ibis ad cōfessionem. Multi vero credunt isti aduocato: et repromittūt sibi longam vitā ponentes se in senectute emendare quos mors repentina rapit et damnant. Unde dicitur Eccī. xxix. Repromissio nequissima multos perdit. Est ergo notandū q talis pmissio diaboli longioris vite: et in senectute penitendi nequam est: quia cōtra ius et rationē. Nequior: quia contra ipsum peccatorē. Nequissima: quia cōtra dei bonitatē. Primo: q sit neqz contra ius et rationē apparet per tria exempla. Primū est: qui haberet quatuor asinos: et totum onus illoz imponeret debiliori omniū: talis contra iusticiam et rationem faceret. Sic ille qui totū onus penitentie peccatoz que cōmisit in quatuor etatibz scilicet in adolescentia: in iuuentute: in virili etate et in senectute vult soli senectuti imponere: quando iam debilis est et non potest laborare. Et tales merentur maledictionē sicut dicitur Zacharie primo. Maledictus dolosus: qui habet in grege suo masculum et immolat debile dño. Sic facit ille: qui fortitudinē sue etatis transit: et debilitatē senectutis ponit immolare deo domino. Isodorus. Qui tempus congruū penitētie perdit. frustra ante dei ianuam cum precibz venit. Secundū exemplum est: Ille qui nō posset leuare minus onus quando fortior est et potentior: et vellet illud leuare quando multo maius esset et ipse debilior factus fuisset: merito stultus et iniustus reputaretur. Sic est de illo qui onus peccatoz et penitentie quando minus est: et ipse fortior scilicet in iuuentute nō vult portare: et credit melius portare quando onus fuerit augmentatū Talis assimilatur illi stulto: de quo dicitur in vitaspatrū: qui scindebat ligna: et faciebat de illis sarcinam: et postea tentabat leuare. Et quando videbat q nō poterat de facili portare: iterum scindebat alia ligna et apponebat ad sarcinā et postea tentabat et quanto plus ponderabat: tanto plura addebat. Sic faciūt peccatores: quando sentiunt primo peccatoz pondus et penitētie: deponūt statim ꝛ petā peccatis adjiciūt.

Quia sicut dicit Gregorius. Peccatum quod p penitentiam non delet: mox suo pondere ad se aliud trahit. Terciū exemplum. Ille qui per totam vitā suam cum magnis expensis paret sibi domum vbi non intenderet morari vllo modo: et domū in qua vellet habitare in ppetuū destrueret p posse suo: talis aperte faceret contra ratōem: et ideo merito stultus et insanus deberet reputari. Sed talis est peccator: qui vsq; ad mortem differt conuerti. Ipse enim per totaz vitam suam parat domū suā in inferno: cū tñ nullo mō velit ibi habitare. Unde dicit Paulus apl's. Qui facit cōtra conscientiā edificat ad gehennā. Secundo q̄ ista reprōmissio longioris vite nequior est: qz cōtra ipm peccatorē: apparet per duo notabilia exempla. Primū est: ille qui plus diligeret se infirmuz q̄z sanum. seruum q̄z liberū. nihil habentē q̄z oim bonoz esse ptcipem: talis iniquus esset cōtra seipm. Talis est peccator qui tardat agere penitentiaz: qz plus diligit se in peccato qō est infirmitas spūalis: vel potius mors dicēda est. Uel in tantum peccator impius est cōtra seipm: q̄ magis diligit se mortuum q̄z viuū. seruum q̄z liberū. malū q̄z bonuz. Unde dicit Johannes in epl'a sua. Qui facit peccatū: seruus est peti. Augustin⁹. Bonus homo: etiā si seruit liber est. Malus homo si regnet seruus est: nō vnius hois: sed qō peius est tot dñoz quot viciоz. Secundū exemplum. Ille qui deberet magnam pecuniā ad vsuram que quotidie creſceret: et posset p soluere et tñ tardaret inquantuz posset: talis faceret contra seipm. Sic est in ꝓposito: Mora enī in peccato tanq̄z debitum currit ad vsuras: quia quanto diutius fuerit in peccato tanto plus soluet de pena. Apocalip⁸. xviij. Quantū se glorificauit et in delicijs fuit: tm̄ date ei tormentū et luctum. Tercio q̄ ista p̄missio longioris vite sit nequissima quia cōtra dei bonitatem: apparet p tria exempla. Primū: si aliquis dñm suum cui seruire teneretur: et a quo omnia sua haberet: per totaz vitam suā impugnaret et inimico dñi sui seruiret: et postea senio cōfectus in fine vite sue vellet dño suo seruire: et seruiciuz suū ei offer: et. iniquus contra dñm suū esset: nec dño suo tale seruitium multum placeret. Sic est peccator: qui peccando

offendit deum: et seruit inimico suo diabolo in iuuentute: et in senectute ꝓponit seruire deo. Secundum exemplum est: Si aliquis recepisset bona maxima a domino suo ad multiplicandum et lucrandum: et ꝙ ipse deberet habere totum lucrum: et illa bona superflue expenderet: et pro nihilo daret in contemptum domini: talis impie ageret et contra curialitatem domini sui ingratus esset. Sic est peccator qui corpus et animam: sensus anime: vires corporis: temporalia bona: spacium vite et alia multa et magna bñficia recepit a deo. et omnia ista expendit in contumeliam creatoris peccando multipliciter: aperte facit contra bonitatem dei. De anima que tradita est nobis a deo quasi thesaurus pciosus sic dicit Bernardus. Ue mihi si talentū mihi traditū id est aiam meā negligenter seruauero: pcioso sanguine agni incōtaminati appreciatū. De tpe dicit idem. Non est tpus tibi impensum: qđ non exigetur a te qualiter fuerit expensum. Tercium exemplam est: Si aliquis seruus dispensator bonoꝝ alicuius dñi bonum panem: bonū vinum: et meliora cibaria daret extraneis et inimicis domini sui: et domino suo daret ad comedēdum de pane corrupto de furfure et de putridis carnibus et piscibus: daretqꝫ ei ad potandū de vini sui fecibus: talis impie ageret contra dominum suum. Sic est peccator: qui illud quod pulchrius et melius est de vita sua scz iuuentutē et fortitudinem suam dat mundo et diabolo: qui sunt inimici christi: et quod peius est scz nouissimum vite sue ꝓponit domino deo suo dare. Non sic faciebat Dauid qui dicebat. Fortitudinem meam ad te custodiam: id est seruiendum tibi. Unde dicit Ecclesiastes. Noli domino offerre feces senectutis: sed vinum libanum floride iuuentutis. De peccatoribus penitentiam differentibus sic dicit beatus Gregorius. Satis a vie nus est a fide: qui ad agendam penitentiam tempus senectutis exspectat: cum nullū diem vite sue habeat in sua potestate Idcirco iuxta consilium Isidori. festinare debet vnusquisqꝫ ad deū penitendo dum potest: nedum si potest noluerit omnino cū voluerit tarde: nō possit. Igitur festina ad penitentiā

charissime ne tardaueris: vt non cum fatuis virginibus finaliter excludaris.

De contemptu et odio mundi. Quartū capitulum.

Nolite diligere mundum: neq; ea que in mundo sunt. Si quis dilexerit mundū non est charitas patris in illo. Et mundus transit et concupiscentia eius. scribitur in prima Canonica. Johannis apli. ij. c. Hec verba pertractans beatus Aug⁹. sic dicit: Quid vis: vtrum amare temporalia et transire cum tempore: an mundū non amare et inire cum deo? Amas seculū: absorbebit te. Amatores suos vorare nouit: nō portare. Nota q; mundus est excōmunicatus: quia sicut pro excōmunicato in ecclesia nō oratur: sic nec christus orauit p mundo: qui tamē p suis crucifixoribus orauit. Unde dixit in vltimo sermone. Pro ipis scilicet discipulis: nō p mundo rogo. Stultum est tali domino seruire: qui in fine seruū nudum et sine mercede ejicere cōsueuit. Sic facit mundus. Unde legitur. q; Soldanus rex Babylonie: cum apud damascū infirmaretur: vsq; ad mortem et sciret sibi mortē imminere: signiferum suū vocauit. dicēs ei. Tu qui soles ferre vexilla mea ad bella: fer nunc mortis mee vexillum: scilicet: vile hoc panniculū p totam damascum. dicens. Ecce rex orientis non fert secum nisi hoc vile panniculum. Simile fere legitur q; quidā rex Lotharingie iuuenis cū esset in extremis: reputiens sua palacia et domos suas multas dixit pluribus audientibus. O dñe Jesu quantū cōtemnendus est mundus iste. Ecce ego qui tot habui palacia et hospicia: nescio quo debeam hac nocte ire: vel quis me debeat hospicio recipere. Relinque ergo o peccator dominū tuum scilicet hunc mundū: anteq; in tanta paupertate relinquaris ab eo. sciens qm̄ vt dicitur Jacobi. i. Qui amicus est mundi hostis: inimicus dei constituitur. Gregorius. Tanto quis deo est primus: quāto ab amore mundi est alienus. Ad hoc ostendendū: Christus nudus extra ciuitatē pati voluit et crucifigi: vt ostenderet nihil sibi esse cōmune cum mundo. et q; quicunq; volunt cōsequi passionis sue fructū: debent exire mundū: saltem p affectum et mundanā conuersationem.

Unde dicit dominus Hieremie.li. Fugite de Babylone: et saluet vnusquisq; animam suam. Babylon scōm Hieronymum interpretatur domus cōfusionis. Et directe signat hūc mundum: in quo iam vbiq; confusio regnat tam in clero q̄ in populo. tam in religiosis q̄ in secularibus. tam in senibo q̄ in iuuenibus. tam in viris quam in mulieribus. ita vt merito beatus Johannes dicat in Canonica sua. Totus mundus in maligno positus est. Et idcirco consulit fugiendum esse ad vitam religiosam beatus Bernhardus dicens. Fugite de medio Babylonis. id est. de seculo: et saluate animas vestras. Conuolate ad vrbes refugij. id est. ad vitam religiosaz vbi possitis de preteritis agere penitentiam: et futuram gloriam fiducialiter postulare. Non vos penitentie austeritas deterreat: quia non sunt condigne passiones huius temporis ad preteritam culpam que remittitur ad presentis consolationis gratiam que innititur: et ad futurā gloriam que promittitur. Sciendum autem q̄ mundum debemus fugere propter quatuor. Primo enim solent sapientes recedere a loco infecto pestilentia: vel fetore: maxime quādo vel egros se sentiunt: vel egrotaturos se agnoscant. Talis est mundus quia tot mala peccantium in eo videmus: tot fetores inficientes animam nostram recipimus. Idcirco quia cum peccatū sit morbus contagiosus: fugienda est societas malorū. Non est tutum sanis cum leproso habitare. Ecclesiastici. xiij. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. et qui cōmunicauerit superbo: induet superbiam. Noluit Jacob habere Esau socium iteneris sui. Hieronymus. Certe nil tam nocet homini q̄ mala societas. Talis enim efficitur homo: qualium societate perfruitur. Nunquid cum agno lupus habitat? Uir castus certe luxuriosi societatem aufugit. Plus q̄ impossibile puto virum diutius in bonis permanere operibus: qui malorum assidua conuersatōne vtitur. Cum sancto. Psalmista vociferat: sanctus eris: et cum peruerso puerteris. Sicut enī mala nocet cōuersatio: ita bona prodest. Nullus potest huic comparari thesauro. Qui inuenit bonam societatem: vitam inuenit; delitijs affluit. Certe vera dicā. Per raro bō bonus

vel malus efficitur: nisi ob societatis causam. Pueri cor tan-
quã tabula rasa in qua nihil depictum est fore dicitur. Illud er
go quod a societate recipit vsq; ad senectutem retinet: siue bo
num siue malum sit. hec Hieronymus. Debemus ergo nos
elongare a mundo, ꝓpter mali vicini molestiam. Nullus autẽ
vicinus ita potest nocere sicut vicinitas peccatorũ: quorum
mundus plenus est. vt patet ex iam dictis. Scõo solent sa
pientes recedere a loco in quo timent se tradi in manus inimi
corum suorũ. Sicut facit mundus. Unde ei congruit illud
verbum Jude traditoris. Quẽcunq; osculatus fuero: ipe est
tenete eum. Hec verba dicit mũdus demonibꝫ. Nam quos
mundus in pñti osculatur. id est. exaltat honoribꝫ: hostibus
suis scz demonibꝫ tradit. Uñ Hieronimꝰ. Signum mani-
feste damnatõnis est: in hoc mundo sua beneplacita assequi:
et a mundo diligi. Itaq; omnino oportet nos ꝑ multas tribu
lationes acquirere regnum dei. Errauit in via: qui per diui-
tias et delitias festinat ire. hec Hieronymꝰ. Tercio solent
se sapientes elongare ab aliquo loco: ꝓpter ipsius periculum
Mundus est locus periculosissimus: propter quod mare di
citur. Unde. pñ. Do. mare magnum ⁊c. Periculum huius
maris scz mundi. iuxta verbum beati Bernñ. Probat transe-
untium varietas et pereuntium multitudo. In mari Marsi
lie de quatuor nauibus vix perit vna. In mari huius mun-
di de quatuor animabus vix saluatur vna. Quasi enim lo-
cus diluuij est mundus iste: vbi pauci respectu pereuntium
saluantur. Mundus est sicut fornax Babylonica: igne infer
nali succensa. Ideo est valde timendum homini in eo: qui ad
sibilum vnius verbi accenditur igne ire: ad aspectum vnius
mulieris igne luxurie: ad aspectũ vnius rei pcciose igne con
cupiscẽtie. Quarto elongat se homo diffidatus ab aliquo:
ꝓpter inimici capitalis timorem. Inimicus noster capitalis
est diabolus qui iurauit mortẽ nr̃am: qui est princeps mũdi.
A quo nos elongamus: dũ mundũ deserimus. Eccĩ. ix. Lõ-
ge esto ab hoĩe ptãtem habente occidendi. Homo iste est dia
bolus: ꝙ dicitur homo: ab hoĩe deuicto. Matth. xiij. Inimi
cus homo hoc fecit. Preterea sciendũ: ꝙ aliter ꝓfecte non ꝑ

vinci mundus: nisi ꝑ exitum ab eo. Unde legitur in vitaspa
trum. ꝙ beatus Arsenius adhuc in palatio imperatoris exi-
stens rogauit deū dicens. Dñe obsecro dirige me ad salutem
Et vox de celo iterum dixit. Arseni: fuge hoīes et saluaberis
Ipse autez statim ad monachalem vitam descendit. Iterum
orauit deum dicens. Domine dirige me ad salutem. Et vox
de celo iteruz dixit. Arseni. fuge. tace. quiesce. Hec enim sunt
radices non peccandi. Nam in fuga vincitur concupiscen-
tia carnis. taciturnitate: superbia vite. quiete desideriorꝫ aua-
ricia. Item Isidorus. ad contemptū mundi nos exhortans
sic ait. Si vis esse quietus: nihil seculi appetas. Semꝑ requi
em mentis habebis: si curas seculi a te ꝓieceris. Abijce a te
quicquid bonum ꝓpositum poterit impedire. Esto mortuus
mundo: et mūdus tibi. mundi gloriā tanq̄ꝫ mortuus nō aspi-
cias. Uiuens contemne: quod post mortē nō poteris habere

De vita huius mūdi dicit sic Hieronym⁹. O vita mundi
nō vita sed mors. vita fallax. vita onusta tristicijs. vita imbe-
cillis et vmbratica. vita mendax: nūc flores: statim arescis. vi
ta priuans. vita cui in es. vita fragilis. vita momētanea et ca
duca: que quanto magis crescis: tanto magis decrescis: cum
plus ꝓcedis: plus ad mortē ꝓpinquas. O vita plena laqueis:
quot in mundo hoīes illaqueas. quot ꝑ te iam sustinent tor-
menta infernalia? Quam btūs qui tuas agnoscit fallacias.
btūs qui de tuis nō curat vanis blandicijs. q̄ꝫ beatissimus q̄
te bñ est priuatus. Aug⁹. Mundus clamat ego deficiā. caro
clamat ego inficiā. diabolus clamat ego decipiaz. Christus
vero dicit: ego reficiam. Miser quē sequeris. O charissime si
hec q̄ iam legisti te nō moueant ad ꝯtemptū mūdi: et eorꝫ que
in eo sunt: audi btm̄ Bern̄. de amatoribꝫ mūdi dicentē. Ue il
lis: quibꝫ p̄paratur dolor vermiū: ardor flāmarꝫ: sitis cōtinua
fletus et stridor dentiū. horribiles facies demonū. Ibi mors
optabitur: et nō dabit̄. ibi nullus ordo: sed sempiternus hor-
ror. Quis tunc putas erit meror: que tristicia: quis luctus qñ
separabitur iniustus a consortio iustorum: et tradentur iniusti
potestati demonum: et ibunt cum eis ad eternum supplicium
gaudia paradisi nunq̄ꝫ percepturi: sed perpetuo cruciandi.

Ibi torquens nec puniens fatigabitur. Qui torquentur non morientur: et sine spe venie viuent: vt non moriantur: morientur vt non consumantur. Isidorus. Si haberes sapientiam Salomonis. si pulchritudinem Absolonis. si fortitudinem Sampsonis. si longitudinē vite Enoch. si Ptholomei potestatem. si diuitias Cresi: quid pdesset tibi: si tandem caro tua daretur vermib⁹: anima demonib⁹: cum diuite crucianda sine fine? Item mouere debet te ad despiciendū mundum: et ea que in ipso sunt breuitas p̄sentis vite: et incertitudo mortis. Unde Gregorius. Reprobor̄ mentes idcirco multa nequiter agunt: quia se viuere hic diutius arbitrantur. Iusti vero q̄ vite sue breuitatē considerant: elationis et immundicie culpas declinant. De breuitate vite p̄ntis dicit Jacob⁹. in Canonica sua. iij. c. Quid est vita nr̄a nisi vapor ad modicum parens: et deinceps exterminabitur? Augustin⁹. Vita hominis tota breuis est ab infantia vsq̄ ad decrepitam senectutem. Adam si adhuc viueret: et hodie moreretur quid illi longitudo vite pfuisset? Idem. Quicquid temporis viuitur: de spacio viuendi demitur: vt omnino nihil aliud sit vita presens q̄ cursus ad mortē. Seneca. Quotidie morimur q̄ quotidie demitur aliqua pars vite nr̄e. Ecce dilectissime si bene inspexeris te: et verba iam tibi scripta ac etiā postea scribenda cordis auribus diligenter deceperis: potius deberes dicere: vado mori credens p longum viuere tempus. Forte dies hec est vltima: vado mori. Tu autem estimas diu viuere: et hec temporalia bona et mundana gaudia annis multis in delitijs possidere. Sed charissime nō sic. Nō enī vt ait Job. Uanitati silis factus est: dies ei⁹ sicut vmbra p̄tereunt.

De falsa mūdi gloria: potentia ⁊ dignitate: ac caducis eius diuitijs contemnendis. Quintum capitulum

Si sunt principes gentium qui dominantur sup bestias que sunt in terra. qui in auibus celi ludunt. qui argentum thesaurisant: et aurum in quo confidunt homines. et non est finis acquisitionis eorum: qui argentum fabricant: et solliciti sunt: nec est inuentio operum illorum. Exterminati enim sunt: et ad inferos descenderunt, et alij in locū

eorum surrexerunt. scribitur Baruch. capitulo Tercio. Hec verba ptractans Prosper in sententijs suis sic ait. Ubi sunt insuperabiles oratores? Ubi qui conuenientius festa dispo nebant? Ubi equorum splendide nutritores? Ubi exercitu um duces? Ubi satrape et tyranni? Nonne omnes puluis et fauille? Nōne in paucis versibus est eorum memoria vite? Respice eorum sepulchra ⁊ vide quis seruus: quis dominus quis diues: quis pauper? Discerne si potes victum a rege. fortem a debili: et pulchrum a deformi. Sciendum quoq; est: q humana gloria: ex quacunq; re sit causata: propter qua tuor rationes est ab omnibus fugienda. Primo: quia vilissi ma ex sua conditione. Secundo: quia vanissima siue fragi lissima in duratione. Tercio: quia falsissima in promissione. Quarto: quia maligníssima in retributōne. Dico primo q mundana gloria ideo nobis est fugienda: quia vilissima: et hoc de sua natura. Unde scribitur. primi Machabeorum. capitulo secundo. Gloria eius stercus et vermis: hodie extol litur: cras non inuenitur. Quid in rebus stercore detestabili us: quid in animalibꝫ verme vilius? Ergo si temporalis glo ria hominis stercus et vermis consistit. non est hominibus appetenda sed fugienda. Est nanq; mundi gloria putrido li gno simílima: de quo philosopus docet: q de nocte lucet: sed putridum apparet in die. Quid enim est hominem gloria va na putridum de nocte lucem habere. nisi in hoc presenti tem pore quod nocti vmbroſe est simile: glorioſius incedere: et lu minosus infirmis oculis apparere. qui nō possunt nisi secun dum ea que foris sunt iudicare. Sed quando dies iudicij ad uenerit: in quo illuminabit dominus abscondita tenebrarū: et manifestabit cōsilia cordium. tunc qui modo videntur glo rioſi apparebunt putridi et vilissimi: et penitus non curandi. Item tales mundi potentes sunt lucipete similes: que volan do in nocte lucet: et in die latet: ac tota nigra apparet. O si hec attenderēt qui in caducis suis diuitijs gloriantur: quiq; qua dam fetide carnis post modicum in cinerem reuersure nobi litate potentia et dignitate extolluntur. et alios contemnendo deprimunt: quō in futuro vilissimi: nigri et putridi apparebūt

puto q̄ modo cordialiter detestarentur gloriam huius mundi temporalem. hoc scientes q̄ impossibile est vt dicit Hieronymus. vt homo in celo et in terra appareat gloriosus. Dixi secūdo. q̄ gloria mundana est nobis fugienda. quia est fragilissima: nec est vlla stabilitate firmata. Sic nanq̄ est defectiua vt quelibet vaporosa vel fumosa substantia. Fumus enī quanto plus in altum se erigit: tanto plus esse desinit. donec penitus euanescat. Flos magni odoris et ad tempus mirabilis venustatis: ad modicum tactum solis ventis arescit: et omnis gloria eius perit. Unde dicitur Esaie. xl. Omnis caro fenum: et omnis gloria eius quasi flos feni. Exaruit fenum: et flos eius decidit: et omnis gloria eius deperīt. Amatores igitur temporalis glorie: similes sunt feno tectoq̄: quod priusq̄ euallatur exaruit. Unde Ecclesiastici. x. Omnis potentatus breuis vita: rex est hodie: et eras morītur. Nam vbi est nunc gloria Assueri regis: qui per centum prouincias imperauit? Ubi gloria illius maximi Alexandri: in cuius conspectu omnis terra siluit? Ubi nunc gloria totius romani imperīj: quod ad modum ferri omnia regna terre perdomuit? Ubi sunt principes mundi: qui dominabantur super bestias? Nonne omnes tanquam peregrini z hospites vnius diei velocissime transierunt? Vere sic. Nam vnus ex eis non remansit: quia in vanitate defecerunt dies eorum: et anni eorum cum festinatione. Nam commune mors. mors nulli parcit bonori. Mors fera mors nequam: mors nulli parcit et equam. Cunctis dat legem: tollit cum paupere regem.

Tercio mundana gloria ideo est nobis fugienda: quia falsissima est nulli seruans promissa: sed omnes homines fallens in via. Quem enim imperatorum: quem principum nō decepit? Longam enim et honorabilem vitam: pacificam et securam potentiam suis pmittit: cum vnum momentū temporis vite addere non possit. Quis enim in temporali gloria Alexandro similis: qui nullum vnquam bellum pdidit: sed cum paucis multitudinem sepe vicit. nullam ciuitatem obsedit quam non ceperit. nullam prouinciam vnquam inuasit: quam non sue ditioni submiserit. Et tamen quando omnis

se subiugasse credidit: et pacifice vitam ducere sperauit: tunc in momento veneno deperijt. Quid igitur hanc mundi gloriam sequeris: a qua in morte iuuari non poteris. Unde Petrus Blesensis. in quadam epistola. Gloria mundi fallax et seductoria suos decipit amatores. Quicquid enim vel in futuro promittit: vel in presenti ptendit: totum ad nihilum deuenict tanquam aqua decurrens. Quarto mundana gloria ideo nobis est fugienda et contemnenda: quia maligniſſima in retributione: quia non perducit ad gloriam: sed ad penam et confusionem sempiternaz. Unde O sec. iiij. Gloriam in ignominiam cõmutabo: videlicet in morte quando gloria transibit in summam ignominiam seu confusionem: potentia in impotentiã. sapientia in stulticiã: et omnis delectatio in maximã penam. Nam et iuxta mensurã culpe: erit mensura pene. Hieronym⁹ alloquitur ipos tpalis glorie amatores ita dicens. Ue ve vobis qui ad celoz regna diuitiaz itinere festinatis: qm̃ facilius est camelũ transire per foramen acus: cꝫ diuitem intrare in regnum celoz. Non mea sunt hec verba: sed Christi. Si hec reuocabilis est sententia: Christus omnino non est deus. Celum inquit idem et terra transibunt verba aũt mea nõ transibunt. Ululate vos miseri: vento instabilis fortune nobiles et potentes: qui alios cõfunditis: et tanꝫ ignobiles conculcatis: quia huma mundi vanitatiby honorumqz et falsarum dignitatuz fumo obcecati. Cum veltre vite breuissime tela: morte velud a texente: forte hac nocte succidetur: in inferno fine interminabili pre alijs cruciabimini: cõtinuo moriendo viuentes. In laboribus hominum in mundo non estis: immo non solum cum hominibus labores non fertis sed et laborantes viuere nõ pmittitis. Idcirco nõ cum hominiby: sed cũ diabolis flagellabimini Quanto eni in mũdo maioz fuerit gloria et letitia: tanto maioz erit in inferno pparata pena. Sed quid dicã. Duodecim fatemur Christum aplos elegisse: quoz vnus eim solus Bartholomeus carnis origine fuit nobilis. et Matheus diuitys anteꝫ aplatum reciperet insistebat: ceteri vero erant pauperrimi piscatores. Cur hec retuli audiatis, Si Christus veraz est: et si omnia

que ex ore eius audiui mendacia non sunt: huiusmodi homi
num vix vnus aptus regno dei reperietur de mille. Qui ve
ro eorum mihi non credunt: post modicum enim tempus in
tormentis positi sentient. Sed forte quis veritatis lumine ce
cus iam mirabitur. Ad quem ego si ex hoc me interrogaret
responderem. Nonne vnico credimus damnari hominem
mortali pctō? Sed si hoc inquiet ita est: vix saluabitur vnus
de centum milibꝫ. Sed quid diues et mortalis auro pastus
aliud est: cū quoddā oim peccatoꝝ vas putridū? Ubi super
bia. vbi auaricia. vbi luxuria? nōne in diuitibꝫ: nobilibus et
potentibꝫ. Nōne et latrones sunt: qui et paupm mercedē vio
lenter deprędant: et eos deprimūt atq; necāt? Quid ex vber
tate domus dñi faciunt: cū vt pauperibꝫ necessaria ordinarēt
receperunt? Certe superfluitatem vestimentoꝝ superfluitati ni
mie addunt: et de paupibus frigore et nuditate morientibus
nō curantes. Palacia et magna erigunt edificia: vt humanis
oculis cōtemplentur: et paupes in plateis moriuntur incom
modis. Cōuiuia frequenter preparant alijs diuitibꝫ: vt fercu
lis delicatissimis suam ventris repleant ingluuiem: quibus
pauperes fame pereunt. Quid aliud est eorum vita cū pecca
ta? Nonne ad fores adest luxuria? Quid ergo amplius lo
quar: cum omnium mortalium lingua deficeret: vt que pec
catorum facerent multitudo? Nec deum nisi somniando co
gnoscunt: nec se vt puto morituros arbitrantur. Non enim
facile in peccata labitur qui se moriturum cogitat: et deum si
bi fore iudicem non ignorat. Uere nimis est imbecillis et mi
ser: cui horum est memoria: si cuncta diabolica tentamenta
non facile vilipendit. Idcirco vere dicā: si deū suū iudicem
agnoscerent: etiam si se mori crederent: non peccarent saltim
tam seuere. Cur hi miserrimi ad ecclesias properant vt diui
nis intersint mysterijs: an vt contemplentur mulierum vul
tus? Hec sua est meditatio et dei cognitio. Si diuinam per
cunctantur legem: vt propter pecunias terram et mare pera
grantes: crebris vigilijs et meditationibus sibi et filijs suis
diuitias congregent. Certatim vestimenta sua in societate mi
ra artificij varietate peroznata frequenter mutant: vt ludos

bastiludia: choreas: pcationes: ebrietates: magna conuiuia: delicata fercula suis alternatim exhibeant sodalibus: et mulieres ad suam voluptatem explendam sufficienter habeant. Sed ve miseri non cognoscitis q̄ corpus ante tempus destruitis: et animam interficitis. Unde infirmitates ⁊ mors tā intempestiua nisi ex nimia ciborum copia: et frequenti mulierum vsu. Deū deludere creditis: certe deluditis vosmetipos. Pro corpore obliuiscimini animā: et ecce corpus simul cum anima destruitis ante tempus. Et ideo gaudete iocundamini et letamini in hoc tam breuissimo temporis spacio q̄ habetis vt postmodū cum diabolo sine fine temporis lugeatis. Quod facitis ne differatis. Frequentissime vestimenta pmutetis: ne forte dispeat nobilitas: nec sint qui vos excedant vt in inferno confusionē et verecundiam recipiatis. Ubi conuiuia: vbi delicata fercula: vbi vina preciosa mellita et mixta aromatibus? Properate: epulamini ⁊ inebriamini. Nō enī post mortē amplius facietis: sed cū diuite qui quotidie splendide epulabatur in tormentis gehennalibus aque guttam nimium goptabitis: nec habere poteritis. Agite solacia: vīas in luxurijs explete voluptatē. Seminate in corruptōe. vt de corruptione colligatis diuinam sententiam: quam iudex ille iustus dabit in magno iudicij die dicens. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Heu cor lapideum si cum talem vitā cognitas ob huius mundi parua solacia imminere sententiā nō formidas. Si illum exspectas diem tam terribilem et crudelem: in quo non solum de luxurijs: vestibus: ebrietatibus et cōmestationibus et de toto tempore amissō quo vixisti: sed etiaz oportebit te de qualibet locutione vana et cogitatione domino reddere rationem. cur non emendaris? Cur moraris miser de die in diem conuerti ad dominum? Cur te iam malorum nō penitet? Ecce mors pperat vt te conterat: die noctuq̄ currens. Ecce diabolus se iam pparat vt te recipiat. Ecce diuitie tue tibi deficient. Ecce vermes corpus q̄ tanta nutris diligentia exspectāt vt illud rodant: quouscz iterum cōiunctū anime: cum illa pariter penas habeat infinitas. Quid errando per seculi huius inuia:

in vanitatibꝫ petis ſolatia? Diuitias: gloriã et cetera tibi placita non inuenies hic: quia hic non ſunt. Sed ſi vera queras gaudia: ad illam celeſtem gloriam ꝓpera ad quam factus es. Ibi certe illa vera ſunt gaudia: que oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois aſcendit. Dimitte queſo caduca et momentanea: vt habere valeas eterna et ꝑpetua. Sed quid de his qui nec dei timore nec amore: nec mortis nec [illegible]mentorum ſubſequentium terrore a peccatis ceſſant: ſed dolent: ſi vt optant praua agere nõ poſſint? Dicam: ve ve miſeri qui hic ridetis: quia plangetis. Ue qui iſta optatis gaudia temporalia: quia vobis inuitis ſuſtinebitis tormenta infernalia. Ecce modicum vobis reſtat temporis. Implete menſuras maliciarũ veſtrarum: vt veniat ſuper vos omnis diuina indignatio. Fruamini hoc paruo tempore in iocis et ebrietatibus: prelijs contentionibꝫ choreis ⁊ ꝓcationibꝫ: nec vacuũ ꝑterire tps ꝑmittitis. Quid moramini dum viuitis cõgregare filijs veſtris honores diuitias et potentias? Veſtrã augete nobilitatem et famam: vt et veſtri poſſint filij que feciſtis explere: quatenus cum illis pariter in inferno amplioza patiamini tormenta. Sed forte quis dicat. Benignus eſt deus et miſericors: qui omnem peccatorem ad ſe redeuntem recipit et indulget. Verum hoc quidem eſſe fateor. Benignior eſt dominus q̃ [illegible] parcit ad ſe vt condecet redeunti. Nonne benignus eſt dominus: qui tantas iniurias tolerat a peccatoribꝫ: dans eis temporis ſpacium vt emendentur. Sed hoc noueris: quia ſicut benignus eſt tolerando: ita iuſtus eſt puniendo. Sed quis iterũ dicit: q̃ vir qui toto tempore quo vixit malefecit: in mortis articulo accepta penitentia: a deo veniam obtinebit. Heu q̃ vana ſuſpicatio et falſa meditatio. Vix de centum milibus hominum: quorum ſemper fuit mala vita merebitur indulgentiã habere vnus. Vir totus in peccato genitus et nutritus: qui nec dum vidit nec agnouit: nec audire de eo voluit: nec ſe peccaſſe cognouit: nec quid penitentia ſit: niſi forte dormiendo nouit. totus adhuc ſecularibus innodatus negocijs: quem anguſtia premit filiorum quos deſerit: quẽ infirmitas conterit: quẽ dolor diuitiarꝫ

et temporalium bonorum concutit: cum eis nō posse frui amplius se cernit. q̄s acceptam deo accipit penitentiaz quam nō acciperet si adhuc se sanari crederet. Certe concludam. Qui dum sanus est et iuuenis deū offendere nō formidat: in morte non merebitur diuinam indulgentiam obtinere. Que nam q̄s est illa penitentia quam solum quis accipit: qui se viuere amplius non posse cernit? Qui si ex infirmitate conualesceret: peior q̄s prius fieret. Scio non modicos pecuniosorum in mortis articulo accepta penitentia conualuisse corpore et peiorasse vitam. Hoc teneo hoc verum puto: hoc multiplici experientia didici: q ei non est bonus finis: cui mala fuit semper vita: qui peccare non timuit: sed mundi vanitatibus semper vixit. Hec omnia Hieronymus. Pro his omnibus dilectissime mihi si recte sapis: si tecum lumen oculorum est: cōtemne hec omnia: scilicet caducas mundi diuitias: et falsam eius gloriam propter eum qui est super omnia. Et quid prodest homini si lucretur vniuersum mundum: anime vero sue detrimentum patiatur. Scitote omnem honorem huius seculi esse impedimentum graue quoddam peremptorium salutis eterne. Quem enim legimus a secularibus delitijs ad eternas delitias migasse? O q̄s fallax et vana est gloria quā homines ab inuicem petunt et accipiunt: et gloriam que a solo deo est non querunt. Domo [illegible] nōne colega illius est qui dixit. Ponam sedem meam ad aquilonem: et similis ero altissimo? Sed cuius ascendit cathedrā: eiusdē timeat precipicium et ruinam. Aug⁹. O q̄s felix q̄s beatus est qui solo desiderio eternitatis inardescit: quia nec prosperitate attollitur: nec aduersitate quassatur: et dū nil habet in mundo quod diligat: nihil est in hoc mundo q̄ pertimescat. Gloria huius mundi nihil aliud est: q̄s quedam vana aurium inflatio. O quantum ergo excecatus es si huius mundi gloriaz queris. Nam vt ait Anselmus. Non potes esse in honore: sine labore. in prelatione sine turbatione. in sublimitate sine vanitate. Unde charissime si prudenter periculum tuum q̄ est temporali mundi honore incurris aduerteres, pculdubio animum tuum a seculi vanitatibus cohiberes.

De morte semp et vbiq; cauenda et exspectanda. La. vi.

Emor esto quoniã mors non tardabit. scribitur. Ec
m clesiastici. xviij. Quam multa bona conferat homini mortis memoria: in multis sacre scripture locis declaratur. Unde Ecci. vij. dicitur. Memorare nouissima tua: et in eternum non peccabis. Ubi beatus Bernñ. ita ait. Summa felicitas est meditatio mortis assidua. Hanc vbicũq; homo perrexerit secum portet: et in eternum nõ peccabit. Augustinus. Nihil sic reuocat a peccatis: sicut frequens cogitatio mortis. Nec est enim illa que facit hoiem se humiliare: oĩa contemnere: et penitentiam aggredi siue acceptare. Hieronymus. Facile contemnit omnia: qui se semper cogitat moriturum. Nam cõcupiscentia oculoz cõtemnitur quando quis cogitat se tam breuiter relicturũ omnia. Concupiscentia carnis despicitur cum quis considerat: q; corpus suum ꝓrium quasi in instanti erit cibus vermiũ. Superbia vite spernitur dum quis hoc corde ponderat q; ille qui vult modo esse sup alios: ponetur in terra subtus pedes omniũ. Utinam attenderent omnes reges et principes et diuitꝫs abundantes in hoc mundo: quemodo a tam amplis palatijs sunt deferendi ad sepulchrum tam strictum. et a palatijs tam luminosis et fulgidis ad sepulchrum tam horridum et obscurum. et a palatijs floribus et depictis imaginibus adornatis: ad sepulchrum tam fetidũ. et a palatijs sic rebus omnib; subplenis ad sepulchrum tam indigens et egenum. et a palatijs filijs et famulis adornatis ad sepulchrum sic vacuũ sic a filijs et amicis derelictum. O vbi est illa ꝑterita pompa? Ubi preterita gloria? Ubi famuloz subsequentiũ turba? Ubi vestimenta illa tam fulgida? Ubi culcitra illa tam mollis et tenera? Ubi fercula illa tam varia et diuersa? Heu qui paulo ante viuebat in delitijs in palatio: totus manducatur a vermib; in sepulchro. Unde Innocentius papa. Heu fratres attendite. Ecce enim qui paulo ante inclytus et diues residebat in domo: ecce q; ꝑ pauper iacet in tumulo. Et qui glorioſus incedebat in aula: ecce q; ꝑ deformis et despectus iacet in tumba. Et qui vescebatur delitijs in cenaculo: ecce nunc consumitur

a vermibꝫ in sepulchro. De hac etiam memoria mortis sic scribit Petrus Damianus ad quandã comitissam. Pensandum sepe est: cũ iam peccatrix aĩa vinculo incipit carnis absolui: cũ amaro terrore ꝓcutitur: quantis mordacis ꝓscientie stimulis laceratur. Recolit vetita que cõmisit: videt mandata q̃ negligenter implere ꝓtempsit. Dolet indulta penitẽtie tpa sese inaniter ꝓcepisse: ploꝛat immobilẽ districte vltionis articulum incuitabiliter imminere. Manere satagit: exire ꝓcluctatur: recupare vult tpa ꝓdita: sed nõ auditur. Post terga respiciens: totius transacte vite cursum: velut vnũ breuissimũ deputat itineris passum. Ante se oculos dirigit: et infinite ꝓbennitatis spacia deꝓhendit. Ploꝛat itaq; q̃ in tam breui spacio acquirere potuit oĩm leticiaꝫ seculoꝝ. Deflet etiã seꝓter tam breuis illecebre voluptatem inenarrabilẽ ꝓpetue suauitatis amisisse dulcedinẽ. Erubescit qꝛ ꝓpter carnẽ que vermibꝫ erit obnoxia aĩam neglexit: que chorus erat angelicis inferenda. Jam radios mentis attollit: et cum diuitiaꝫ immortaliũ gloriã ꝓtemplatur: eam ꝓpter vite huius inopiam se ꝓdidisse cõfunditur. Cunq; sub se reflectit oculos ad huius mũdi vallem tetramq; caliginẽ: sup se vero mirat eterni luminis claritatem liquido deꝓhendit: qꝛ totũ noꝛ erat et tenebre quod in hoc mundo amauit. Jnterea oculi cõtabescunt et vertuntur in capite: pectus palpitat: raucum guttur anhelat. paulatim dentes nigrescunt. pallescũt ora. membra cũcta rigescũt. vene rumpuntur in coꝛpe: coꝛ scindit in dolore. Dum hec itaq; et hmõi tanq; vicina morti ꝓcedentia famulantur officia assunt oĩa gesta simul et verba: nec etiã ipse cogitatõues desunt: que oĩa amarũ aduersus actoꝛem testimoniũ reddunt. Coa ceruantur cũcta ante respuentis oculos: et que cõspicere refugit: coactus et inuitus attendit. Adest ꝓterea hinc horrenda demoniũ turba: illinc virtus angelica. in illo qui medius est liquido deꝓhenditur cui parti iure possessio vendicetur. Nam si pietatis in eo inueniunt insignia: visitatõnis angelice blandicijs delinitur: atq; armoniace melodie dulcedine vt ereat ꝓuocatur. Qꝛ si eum sinistre parti meritoꝝ nigredo et feditatis squaloꝛ adiudicet: intolerabili moꝛ terroꝛe concutitur:

repentini impetus violentia pturbatur. precipitanter inuadi
tur: ac de misero carnis ergastulo violenter exire cōpellitur.
Tunc aīa vadit ad labia. Et interrogant labia. Quid vis o
anima? Respondit aīa et dicit. Exire me oportet. Dicūt ei la
bia. Nō p nos intrasti: nec per nos exibis. Tūc vadit ad na
res. Et respondent nares sicut labia. Postea venit ad oculos
deinde ad aures: et nō pt per eas exire. Tandem ad summi
tatem capitis vadit et ibi exit: qz ibi intrauit. Tunc sedet sup
verticem capitis circūspiciens huc atq; illuc. Tūc pcipit ma
xima tristiciā si est damnanda: et dicit ad seipam. O tu ma
ledicta aīa excōmunicati: latronis: furis: adulteri: fornicato
ris: feneratoris: piuri. Quando tunc circumspicit illa infelix
aīa: et videt vestem suā quā habuit in fonte baptismatis can
didam et immaculatā nigriorem pice ac coruo. Tunc mise
rabiliter suspirat dicens cū horribili fletu et clamore. Heu
heu quis mutauit vestem meā. Nōne vestis mea candidior
erat niue: et modo immundior est pice z nigrior coruo. Tunc
apparet diabolus qui seduxit eam: et quē ipa secuta est in hoc
mundo: angelus scilicet sathane dicens ei. Noli mirari amī
ca mea: ego sum qui pparaui tibi hanc vestem: sed tu sola nō
es induta tali veste: sed maior pars totius mundi. Tunc di
cit aīa. Quis es tu? Diabolus respondet dicens. Nonne ego
iam dixi tibi: ego sum qui pparaui tibi has vestes: et viam
meā ostendi tibi: mihi q3 in omnib⁹ obediuit et credidisti et la
borasti mecū et omne consiliū meum fecisti. Ideo habitabis
mecum in regno vbi tristicia sine leticia: vbi fames sine cibo:
vbi sitis sine potu. vbi tenebre sine luce. vbi fetor sine bono
odore. vbi dolor sine solacio. vbi planctus sine remedio. vbi
fletus sine interuallo. vbi clamor sine silentio. vbi vlulatus si
ne moderantia. vbi ignis inextinguibilis sine refrigerio. vbi
ventus validus sine tranquillitate. vbi frigus sine modo. vbi
calor sine termino. vbi omne malū sine omni bono. O ami
ca mea surge veni mecū. Ecce angeli inferni veniūt obuiam
tibi et cantabunt tibi canticum doloris et tristicie: canticum
amarum valde. Tunc etiam apparebit ei angelus dei qui ipa

commissa fuit a deo et dicet. Beatus qui vitauit hanc vestem in mundo. O quam infelix es amica diaboli. o maledicta creatura. o maledictio dei omnipotentis. Tecum fui et non vidisti me. docui te et noluisti intelligere me. consului tibi: et noluisti audire me. Vade ergo modo in manus demonum. et vide locum tartareum qui pparatus est tibi. Jam opera tua iudicauerunt te. Et tunc vero quis explicare valeat: quot armate iniquorum spirituum acies in insidijs lateant: quot frementium cunei feralibus telis instructi tūc insurgant: a quibus infelix anima ad eterna supplicia cum amaritudine pertrahitur. ei derisorie improperantibus peccata sua et dicentibus. O inquantum superbisti hucusq. O quam splendide epulata es. O quam curiose vestita fuisti. O quam fortis quam velox fuisti. Dic nobis cur modo non superbis. Cur modo non epularis. Cur non varie vestiris. Cur non habes curam de diuitijs tuis. Cur non modo solaciaris cum vxore tua: cum filijs et filiabus et amicis. Cur non loqueris eis? Anima vero misera corpori suo maledicit: ita dicendo. O templum diaboli: opera tua polluerunt me. O maledicta terra. O habitatio sathane: surge cito et veni mecum: vt videas loca tormentorum que sunt mihi preparata propter te: in quibus ego ero vsq ad diem iudicij: tu vero extunc mecum eris in eadem damnatione ineternum. Maledicti sint oculi tui: qui noluerunt videre lucem veritatis et viam iusticie dei. Maledicte sint aures tue: que noluerunt audire verba vite eterne. Maledicte sint nares tue: quia noluerūt odorem sanctarum virtutum admittere. Maledicta sint lingua et labia tua: quia non gustauerunt eterne patrie gaudia nec aperuerunt ostium oris ad laudez sue creatoris. Maledicte sint manus tue: quia per eas non sunt porrecte pauperibus elemosyne. Maledicta sint pectoris tui precordia: quia cruciabant pessima consilia. Maledicti sint pedes tui: quia ecclesie christi non visitauerunt edes. Maledicta sint omnia membra tua: quia celorum mihi extremerunt gaudia. Maledicta sint omnia opera tua: quia eterna mihi adepta sunt supplicia.

Ecce charissime de quanto periculo te potes liberare: de q̄ magno timore eripere si modo sp timoratus fueris: et de mor te suspectus. Stude nunc taliter viuere: vt in hora mortis va leas potius gaudere q̄ timere. Disce nūc mori mundo: vt tūc incipias viuere cum christo. Disce nunc oīa ꝓtemnere: vt tūc possis libere cum christo ad gloriā pgere. Castiga nunc cor pus tuū p penitentiam. vt tunc valeas certam habere ꝓfiden tiam. O q̄ felix q̄ prudens: qui talis nititur nunc esse in vita qualis optat inueniri in morte. Age age nūc quicquid potes: quia nescis qñ morieris: nescis ctiā quid tibi post mortem se quetur. Noli cōfidere sup amicos et pximos: quia citius ob liuiscentur tui q̄ estimas. Si nō es sollicitus pro teipso mo do: quis erit p te sollicitus in futuro. Melius est nunc tempe stiue puidere: et aliquid boni premittere: q̄ sup alior auxilo sperare. Dum tps habes congrega diuitias immortales ele mosynarum largitione. Fac nūc tibi amicos venerando dei sanctos: vt cum defeceris in hac vita: illi te recipiāt in eterna tabernacula. Gregorius. Curandum nobis est: et cum ma gnis quotidie fletibus cogitandū: q̄ seuus sua in nobis ope ra requirens in die nostri exitus princeps huius mundi ve niet. Bernhardus. Quis inquit ille pauor erit o anima mea cum dimissis omnib quor est tibi tam iocunda p̄sentia: tam gratus aspectus: sola penitus incognitam regionē egredieris et occursantia tibi [illegible] videbis? Quis in die tante necessitatis occurret? Quis tue bitur a rugientib preparatis ad escam? Quis consolabitur quis deducet? Sed occurrunt vtiq̄ iustor animab angeli sancti: demones arcendo: ne illas exeuntes impediāt: ac ipas in celum cum gaudio deferendo. Porro de iniquarum aiar transitu dicit Bernhardus. q̄ est illis horror in exitu: dolor in transitu: pudor in conspectu glorie magni dei. Unde ps. Mors peccator pessima. Mala in amissione mundi. peior in corporis et anime sepatione. pessima in vermis ꝓteritōne: et ignis concrematōne: et quod omnium pessimum est: in di uine contemplatōnis priuatōe. Considera ergo dilectissime mihi frequenter q̄ mors nō potest declinari: hora mortis nō

poteſt inueſtigari: tempus a deo ordinatum non poteſt immutari. O vita ſecura: vbi cõſcientia pura: vbi mors ſine formidine exſpectatur: cum dulcedine adoptatur: et cum deuotione acceptatur. Bona ſiquidem eſt mors iuſti ꝓpter requiẽ melior ꝓpter nouitatem: optima ꝓpter ſecuritatem.

De gaudijs paradiſi: et penis inferni. Ca. vij.

Oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcendit: que parauit deus his qui diligunt illũ. ſcribit in prima epla beati Pauli apli. ad Corinth. ij. O anima peccatrix et miſera: vt tibi iam vileſcant omnia que ſunt in terris attende diligenter: que et quanta ſint que ꝑparantur electis in celis. Vnde ſciendum ꝙ tot et tanta ſunt in celis gaudia: ꝙ omnes arithmetrici huius mundi non poſſent ea enumerare. omnes geometrici non poſſent ea menſurare. omnes grãmatici. rhetorici. dyalectici nõ poſſunt ea ſermonibus explicare: quia oculus non vidit nec auris audiuit ꝛc. Gaudebunt quippe ſancti ſupra ſe de dei viſione: infra ſe de celi et aliarum creaturarum corpalium pulchritudine. intra ſe de corporis et anime glorificatione. iuxta ſe de angelorum et hominum aſſociatione. Anſhelmus vero ponit ſeptẽ bona anime que habebunt iuſti in celeſtis patrie beatitudine Et primo ponit bona corporis: que ſunt pulchritudo: velocitas: fortitudo: libertas: ſanitas: voluptas: eternitas iuſtorum dicens. In illa ergo vita iuſtorum pulchritudo ſolis pulchritudini que ſeptempliciter ꝙ modo ſit: ſpecioſior erit: adequabitur. quemadmodũ diuina ſcriptura teſtatur. Fulgebũt iuſti inquiens ſicut ſol: in regno patris eorum. Velocitas nos tanta comitatur: vt ipſis angelis dei eque ſimiles ſimus. qui a celis ad terras: et a terris in celum dicto citius dilabuntur. Huius quoq; velocitatis exemplum in radio ſolis licet intueri: qui ſtatim orto ſole in plaga orientali pertingit in vltimo plage occidentalis: vt in eo perpendamus non eſſe impoſſibile: quod de noſtra dicimus velocitate futura: cum in rebus animatis ſoleat eſſe maior velocitas ꝙ in inanimatis. Prevalebunt viribus quicunq; meruerint ſupernis ciuibus ſociari intantum vt nullatenus illis obſiſtere quicq; valeat. vel ſi

monendo vel euertendo voluerint: quid a suo statu quocunq; diuertere eis illico cedat nec in eo qđ dicimus maiori conatu laborabunt q̄ nos modo: in motu oculorum nostrorū. Ne queso excidat animo quam adipiscemur angelorum similitudo: quatenus si hic. aut his que dicturi sumus: aliud exemplum non occurrit: ipsa occurrat: atq; in quibus angelis valere constiterit: etiam eque nos valere probet et asserat. Quicunq; ergo fuerint angelorum similitudinē assecuti: eorumq; securitatem necessario assequentur. Itaq; sicut angelis nihil obsistit: nec aliquid eos impedire vel cōstringere potest: quin pro velle suo cuncta liberrime penetrent: ita non erit obstaculum vllum quod nos detineat: nec elementum quod nos ad velle parum obsistat. De sanitate quid melius dici poterit: q̄ quod Psalmista canit. Salus inquiens iustorum a domino. Quibus autem fuerit vera salus que subire poterit infirmitas. Credere et incunctanter astruere licet sanitatē vite future ita iugem et incōmutabilem: ac immobilem fore: vt ineffabili quadam atq; sensibili suauitatis dulcedine totum hominem repleat. et omne quod alicuius in se vicissitudinis mutabilitatis aut lesionis suspitionem pretendere queat procul arceat atq; repellat. In illa futura vita inestimabilis quedam delectatio bonos inebriat: et dulcedine sui totos eos inestimabili exundātia saciabit. Quid oculos aures os manus pedes guttur cor iecur pulmo ossa medulli exta etiam ipsa et cuncta singillatim singula queq; membra eorum in cōmuni tam mirabili delectationis et dulcedinis sensu complebūtur vt vere totus homo torrente voluptatis dei potetur: et ab vbertate domus eius inebrietur. Qui ergo hec bona fuerit adeptus: non intelligo ad quid corporis sui procomodo vlterius porrigatur affectus. Solummodo assit ei quam cunctos appetere diximus diuturnitas vite. Sed ista illi minime deerit: quia in stin perpetuum viuent. Sunt etiam alia que quidem his que digessimus non minus amantur: sed ad animam sicut illa ad corpus referuntur. Que nihilominus in septenario numero constituta: non modicum placent menti: que ipsoq; fuerit sapore imbuta. Sunt autem

hec: sapientia: amicicia: cōcordia: potestas: honor: securitas: gaudium. Sapientia ergo tanta in futura vita bonis erit: vt eorum que scire voluerint: nihil sit quod ignorent. Scient enim cuncta que scienda sunt. Fecit deus tam ea que preterita sunt: q̄ que huius seculi sunt: futura. Ibi a singulis oīes ibi ab omnibus singuli cognoscentur: nec quenq̄ omnino latebit q̄ patria qua gente q̄ stirpe quis editus fuerit: vl quid in vita fecerit. Amicicia intantū singularis intima erga singulos suo feruore complebit: vt amor cuiusq̄ in quenq̄ sufficiat cuiq̄: presertim cum omnes sint vnum corpus Christi. et christus qui est pax ipsa sit omnium caput nec minori affectu complectantur q̄ membra vnius corporis sibi inuicem. copulantur. Amabis ergo omnes sicut teipsum: et amaberis ab omnibus vt ipsi a se. Putas abundans eris in dilectione quando hoc tibi fuerit in possessione? Attamen ipsa transiet contemplare eum per quem hec bona tibi puenere: et percipies quia ille plusq̄ tu ipsum: et q̄ omnes alij incomparabiliter amabit te. et tu super teipsum ineffabili quadam suauitate ipsum amabis. Sic itaq̄ tanta in cunctis erit concordia vt in nullo senties aliquem discrepare ab eo quod te constituerit velle. Corpus vnum erimus: sponsa christi erimus: quicunq̄ ibi erimus. Nō ergo maior inter nos discordia erit q̄ nunc est inter vnius corpis membra. Verum sicut vides in motu oculorum: q̄ illuc quo vnus vertitur: mox alius sequitur. ita quocunq̄ velle tuum conuerteris: velle omnium sine discrepatōe illico tibi presto habebis. Quid dixi omnium? Ipsa dei voluntas non erit a tua diuersa: sed sicut tu quod ille: ita et ille in cunctis quod tu. Caput nanq̄ a suo corpore quomodo discreparet? Cum itaq̄ deum et oīes tue voluntati concordes habueris: profecto nihil voles q̄tod nō possis. Omnipotens ergo eris voluntatis tue: q̄m ipsum omnipotentem habebis in oīb⁹ ꝯcordantē voluntati tue. Itaq̄ cum hec tibi tanta ptās affuerit: honor ꝯdecens ptāti minime deerit. Igit̄ dū possessione horū bonorū que digessimus felix fueris: nōne tibi sufficiēs videberis? Maxime inquis. Itaq̄ cū ipa vita ꝑpetuo duret in illa vita: et hec oīa tibi bīti

securitas quoq; ea amplius non perdendi certa arriserit: obsecro quid existimas tibi erit. Securus ergo tantorum bonorum perpetuo eris: nec alicuius tibi aduersari volentis incursum timebis. Potest ne ergo illius gaudij modus a quoquã homine penetrari: cum vltra mille milia et decies milies centena milia innumerabiles ibi sint et omnes eadem beatitudine fruantur: nec vllus eorum sit qui non tm̃ de bonis alterius gaudet quantum de suo. Preterea videntes deum ipsum quem ipsi supra se amabunt ipsos amantem: et intelligentes inenarrabiliter plusq̃ semetipos illos amantẽ in gloria eius mira et ineffabili exultatõne exultabunt. Cum ergo iusti fuerint tanta felicitate beati: restat vt iniusti per contrarium sint ineffabili quadam infelicitate miseri. Sicut enim iustos mira pulchritudo velocitas fortitudo libertas sanitas voluptas alacritas faciet iubilantes: ita iniustos immanis et inestimabilis feditas tarditas imbecillitas seruitus lãguor atq; dolor merẽtes reddet et eiulãtes. Sane diuturnitatẽ vite quã iusti pro fruendis bonis summo amore complectentur. iniusti autem pro interminabili pena qua torquebuntur: qm̃ inerit illis summo odio execrabunt. De sapiẽtia vero q̃d dicam non inuenio: nisi quia sicut iustis erit in gaudium et honorem: ita iniustis quicquid scient erit in merorem et confusionem. Amicicia autem qua inuicem pij summa iocunditate copulabũtur: in qua impijs erit: in tormentum illis erit. Quo enim magis quousq; amabunt: eo magis in eorum pena dolebunt. Discordiam habebunt cum omni creatura. et omnis creatura discordabit cum illis. Hinc ergo pro potestate bonorum tanta impotentia eos sequetur: vt omnino nihil eorum que voluerint possint: et quicquid habuerint nolint. Igitur pro honore sanctorum obtinebunt perhenne obprobrium. Et hec quo fine claudentur. Vere sicut amici dei securi erũt se nunq̃ amissuros bona sua: ita isti inimici dei omnino desperabunt se amplius iam ꝑdituros hec mala. Pro eterno ergo et ineffabili gaudio bonoꝝ: hereditabũt incogitabilem tristiciam om̃es qui ꝑ impenitudine reatus sui transituri sunt in societatẽ demonioꝝ. hec Anshelm⁹ In illa ergo futura

beatitudine vt ait beatus Aug⁹. Deus omnes sensus beato
rum spirituali et ineffabili delectatõne reficiet: cum ipse obie
ctum oĩm sensuum sit futurus. Erit nanq; deus speculũ vi-
sui: cithara auditui: mel gustui: balsamũ olfactui: flos tactui:
quia ꝓpterea deus homo factus est: vt totuz hominẽ in se bea
tificaret. Unde sensus interior reficietur in contemplatione
humanitatis. Et breuiter scd̃m Aug⁹. et Gregorium. tanta
est ibi pulchritudo iusticie: tanta iocunditas lucis eterne: vt
etiam si nõ liceret in ea amplius viuere seu manere nisi quan
tum est vnius diei mora ꝓpter hoc innumerabiles huius vite
dies pleni delitijs et circumfluentia tꝑalium bonorum recte
meritoq; contemnerentur. Non enim falso aut paruo affectu
dictum est. quia melior est dies vna in atrijs tuis sup̃ milia.
Berñ. Quis in hac vita pensare potest: quanta sit illa felici-
tas beatorũ: videre deum: viuere cum deo: viuere de deo: esse
cum deo: qui erit om̃ia in omnibꝫ: habere deum qui est sum-
mum bonum: et vbi est summum bonum. ibi est summa feli-
citas: summa iocunditas: vera libertas: ꝑfecta charitas: eter-
na securitas: et secura eternitas. Aug⁹. O gaudium sup̃ gau
dium: videre deum qui fecit eum: qui saluauit eum: qui glori-
ficauit eum: videre faciem dei sui: quod est summum bonum.
gaudium angelorum atq; omnium sanctorum. Qui quidez
deus scd̃m Gregoriũ. tam inestimabilis est. vt angeli qui so-
lem septempliciter sua vincunt pulchritudine iugiter in eum
insaciabiliter desiderent ꝓspicere. Item Aug⁹. Nulla ibi cõ
surget malicia: nulla carnis miseria: nulla iam peccandi vo-
luntas: nulla delinquẽdi potestas: sed totum exultatio. totum
leticia possidebit homines angelis sociatos. O anima mea
iam audiuisti quãta sunt iustorum gaudia q̃ grandis leticia:
quanta serenitas. quanta iocunditas illius superne ciuitatis.
O felix iocunditas: o iocunda felicitas sanctos videre et cũ
sanctis esse: et esse sanctum. deum videre: deum habere ineter-
num et vltra. Si quotidie oporteret nos tormenta perferre.
si ipsam gehennã longo tempore tolerare: vt christum in sua
gloria videre possemus: et sanctis eius sociari: nonne dignuz
erat pati om̃e qd̃ triste est: vt tante glorie: tantiq; boni ꝑticipes

baberemur. Qua propter anima a turba terrenorum desideriorum secessum mentis petamus: et inde a secreto cordis illicitarum cogitationum tumultus expellentes et intentionez superne patrie in amore intime quietis anhelantes reuertamur ad ciuitatem celestem: in qua scripti sumus et ciues decreti. Sicut ergo ciues sanctorum et domestici dei: et sicut heredes dei: coheredes autem christi: vt ad deum cito peruenire valeamus. Si queras quomodo hoc fieri potest: vel quibus meritis vel auxilijs. Audi. Res ista posita est in voluntate facientis: quoniam regnum celorum vim patitur. Regnum celorum o homo aliud nō querit preciū nisi teipm. Tantū valet quantuz es. Te da: et habebis illud. Quid turbaris de precio? Christus semetipsum tradidit vt acquireret te regnum deo patri. Ita et tu temetipsum da vt sis regnum eius. ac non regnet peccatum in tuo mortali corpore: sed spiritus in acquisitionez vite. O anima peccatrix et misera: si hec tibi que iam dixi de gaudijs et excellentijs quibz sancti et electi dei in eternum gaudebunt in regno celorum non te moueant ad promerendum per penitentiam 7 per opera virtutum seu virtuosa cum dei gratia regnum celeste: timeas et paucas: atq timendo considera miserabiles conditiones et penalitates inferni: ciuitatis diaboli: vt timore et pauore resurgas et conuertaris ad dominum deum tuum toto corde. De quibus penis sciendum q cum in damnatis sit diuersitas peccatorum: erit etiam diuersitas penarum. Unde Gregorius. Unus quidem gehenne ignis credendus est: sed non vno modo cruciat omnes peccatores. Unusquisq enim quantū exigit culpa: tantum sentiet de pena. sicut ab eodez igne aliter vritur palea: aliter lignum: aliter ferrum. Iste ignis taliter inflammatus est: et ab ira iudicis succensus: q nouo incendio non indigebit vsq in sempiternum. Job. vicesimoprimo. Deuorabit eos ignis qui nō succendetur. De acerbitate huius ignis dixit beatus Sebastianus cui āgelus ad aurem stabat: q ignis iste sensibilis sic se habet ad ignem gehennalez sicut ignis in pariete depictus ad istum sensibilem. De isto igne secunduz Isidorum, erit in inferno aliq obscuri luminis quo damnati

videre possint vnde doleant non vnde letentur. Eos quippe quos reprobi nunc inordinate diligunt: secum tunc in tormentis videbunt vt penam ꝑprie cognitionis exaggeret carnalis cognatio auctori preposita: pari vltione ante oculos damnata. Hic solet queri an damnati videant gloriam sanctorum. Ad hoc respondet Gregorius. in Omelia de diuite epulone sic dicens. Credendum est: q̄ ante retributionez extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspiciunt: vt eos videntes in gaudio: non solum de suo supplicio: sed etiam de illorum bono crucientur. Justi vero in tormentis semper intuentur iniustos vt hinc eorum gaudium crescat: quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt: tantoq̄ maiores ereptori suo gratias referant: quanto vident in alijs quod ipsi perpeti si essent relicti potuissent. Et vt idem alibi ait. Nō fuscabit beatitudinem beatorum pena aspecta reprobo rum. quoniam vbi iam compassio miserie non erit: beatorum leticiam minuere non valebit. Et si enim in natura sue bonitatis misericordiam habent: iam tunc auctoris sui iustitie coniuncti tanta rectitudine coniungentur: vt nulla ad reprobos compassione moueantur. Unde dicit Prosper. Et tunc filiorum parentum et coniugum miseria beatos contristare non poterit. Uidebunt autem damnati beatos ante diem iudicij non hoc modo q̄ gloriā eorū qualem erit cognoscant sed solūmodo cognoscent eos esse in gloria quadā inestimabili: et ex hoc cruciabunt: tum ꝑpter inuidiā dolentes de felicitate bonorum: tum ꝑpter hoc q̄ ipi talem gloriā amiserūt. Sed post diē iudicij oīno beatorū visione priuabunt nec tñ ex hoc pena minuetur: sed augebit: q̄ memoriā habebūt glorie beatorum: quā in iudicio vel ante iudiciū viderunt et hoc erit eis in tormentum. Sed vlterius affligentur in hoc: q̄ videbūt se indignos reputari etiā gloriā videre: quā sancti merenti habere. Item ꝑt queri an damnati videant ea q̄ in hoc mundo aguntur. Ad hoc respondet btūs Gregorius. in. xij. moralium. ꝓtractans illud Job. ix. sive nobiles fuerint filij eius sive ignobiles non intelligit: ita dicens. Si hi qui adhuc viuentes sunt: mortuorū anime quo loco habeantur ignorant:

UPB

ita mortui: vita in carne viuentium post eos qualiter dispo-
natur nesciunt: qz vita spiritus longe est a vita carnis. Quod
tamen de animabus sanctis sentiendum non est: quia que in-
tus omnipotentis claritatem vident: nullo modo credendus
est quia sit foris aliquid qđ ignorant. Boni ergo vident que
fiunt circa suos: mali autem non. Et si dicas: magis distat
a damnatis gloria beatorum q̄z ea que in mundo aguntur.
sed ipsi non vident ea que circa nos aguntur: ergo multo mi-
nus possunt videre gloriam beatoꝝ. Dico. Ea que hic agun-
tur non ita affligerent damnatos in inferno si viderentur: si-
cut gloria sanctorū inspecta. Unde non ita ostenduntur da-
mnatis ea que hic aguntur sicut gloria sanctorum. q̄uis etiā
aliqua eorum que hic aguntur ostendantur eis: ea scilicet que
in eis tristiciam augere possunt: licet per se nō videant. Item
quer̄itur vtrum damnati in inferno: velint omnino alios esse
damnatos. Ad hoc dico: qz sicut in beatis in patria erit per fe
ctissima charitas: ita in damnatis erit p̄fectissimum odium.
Unde sicut sancti gaudebunt de omnibus: ita mali de omni
bus bonis dolebunt. Unde felicitas sanctorum considerata
eos maxime affligit: vnde vellent omnes bonos esse damna
tos. Tanta enim erit inuidia in damnatis: qz etiam p̄pinquo-
rum glorie inuidebunt: cum ipsi sint in summa miseria: cum
etiam in hac vita hoc accidat crescente inuidia. Sed tamen
minus inuident p̄pinquis q̄z alijs quia maior esset eorum pe-
na si omnes p̄pinqui eorum damnarentur: et alij saluarentur
q̄z si alq̄s de suis p̄pinquis saluaret. Exinde fuit: qz diues pe-
tijt fratres suos a damnatōne eripi. Sciebat enī qz aliqui eri
perentur: maluisset tñ fratres suos non cum omnib⁹ alijs da-
mnari. Et scias qz q̄uis ex damnatoꝝ multitudine pena sin
gulorum augeat: tñ tantū supercrescit odiū et inuidia: qz ma-
gis eligunt torqueri cum multis: q̄z minus soli. Queri etiā
p̄t: an mortui: maxime damnati sciāt vel recordentur ea q̄ hic
sciuerunt. Ad hoc dico. qz in damnatis erit p̄sideratio eoꝝ q̄
prius sciuerunt: vt materia tristicie non aūt vt delectationis
causa. Considerabūt etiā et mala que gesserunt: ex quibus da
manati sunt: et bona q̄ amiserunt: et ex vtroq̄z torquebuntur:

Preterea scias q̄ duplex pena in genere erit in inferno: scili cet pena damni: et pena sensus: quas tangit christus. Matth. vij. vbi dicit. Omnis arbor qui non facit fructū bonum: exci detur et in ignem mittetur. De pena sensus que multiplex est. sic dicit btūs Gregorius. sup illud Matth. vij. ejicientur in tenebras exteriores. In inferno erit frigus insuperabile. ignis inextinguibilis: vermis immortalis: fetor intolerabi lis: tenebre palpabiles: flagella cedentiū: horrida visio demo num: cōfusio peccatoꝝ: et desperatio oīm bonoꝝ. Itaq̄ da mnati erunt pleni omni miseria et dolore. Habebunt enī fle tum in oculis: stridorē in dentib: fetorem in naribo: gemitum in vocib: terrorē in auribus: vincula in manib et pedibus: ignisq̄ ardorem in membris suis omnib. Unde quidā ait. Infernus est fouea mortifera: penis omnib et miseriis refer ta. Ibi vt scribitur Esaie. xiij. Unusquisq̄ ad primū suum stupebit faciesq̄ combuste vultus eorum. Baruch. vi. Nigre sunt facies eoꝝ a fumo. Nam omnes vultus peccatoꝝ redi gentur in ollam. vt habetur Johelis. ij. Item acerbitas pe narum infernaliū p̄t considerari ex fletu et stridore dentiū: ex desiderio mortis: ex manducatōe linguaꝝ: et blasphemia cre atoris: et ex multis alijs bis similib. que oīa ibidē sunt ventu ra. vt patet ex locis varijs scripturaꝝ. Uñ Apocalipſ. xvi. Cōmederunt linguas suas pre dolore: et blasphemauerunt deum celi pre doloribus et vulneribo suis. Tanta erit acerbitas penaꝝ q̄ peccatores vita quam omnes appetunt spreta et cō tempta: mortē quam oīes fugiunt ardenti desiderio affecta bunt. Apocalipſ. ix. In diebo illis querent hoīes mortem et nō inuenient eam: et desiderabūt mori et fugiet mors ab eis. Crisostom⁹. Ibi quid agemus? Quid respondebimus? Ni hil erit ibi nisi stridor dentiū: nisi vlulatus et fletus: et sera pe nitentia cessantib vndiq̄ auxilijs: et vndiq̄ inualescentib penis. sed nec solacium vsquam vllum. Nulli enī occurrent oculis nr̄is nisi solum penaꝝ ministri: et facies vndiq̄ dura tortorum: et quod est oīm deterius: nec aeris ipius vllum erit solaciū aut lucis. In his aūt positis: quis tremor immo que resolutio viscerū est diuulsioq̄ membrorum, que aut quante

omnibus sensib⁹ cruces: nullus poterit nūc sermo explicare.

De pena damni sic dicit Crisost. Nōnulli imperitoꝝ putabunt sibi esse satis ⁊ optabile videri si gehenna careāt. Ego autem multo ꝯ gehennam dico esse cruciatus: remoueri et abiici ab illa gloria: excludi ab illis bonis que ꝑparata sunt sanctis. Intolerabilis quidem res est gehenna: et supplicium illud horribile: tamen si mille aliquis ponat gehennas: nihil tale dicturus est: quale est a beato illius glorie honore ꝓpelli: odio christi haberi: et ab illo audire: nō noui vos. Etenim decem milia melius est sustinere fulmina ꝯ vultum illum mansuetudinis pietatisq; plenum: nos aduersantes videre: et illos totius tranquillitatis oculos nequaq; nos aspicere sustinentes. Sed nequaq; illud patimur o vnigenite fili dei: neq; experiamur intolerabile illud horrendūq; suppliciū. hec Crisost. Ue nobis quia de his malis non cogitamus: sed quasi securi torpentes: et anime curam negligentes: ad hec sine cessatione ꝓperamus. Sed diceret forte aliquis. Videt⁹ q⁹ iniustus est deus. quia homo ꝓ vno peccato mortali: vna hora perpetrato eternaliter punitur. Hanc questionē mouet Gregorius. et soluit sic. Scire inquit Petrus velim: quomodo iustum sit: vt culpa que cum fine ꝓpetrata est: sine fine puniatur Et respondet Gregori⁹. Hoc recte diceretur: si districtus iudex non [illegible] sed facta pensaret: qz cum fine viuerunt. Nā voluissent vtiq; si potuissent sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semp viuere cupiunt qui nunq; peccare cessant dum viuūt. Ad magnam ergo iusticiam iudicantis ptinet vt nunq; careant supplicio: qui in hac vita nunq; voluerunt carere peccato: et nullus detur iniquo terminus vltionis: qui q̄diu vixit noluit habere terminum criminis. Alia ratio quare peccatum mortale obligat ad eternam penam potest sumi ex parte eius in quem peccatur: qui est infinite bonitatis ⁊ potentie scilicet deus. Unde et offensa ipsius infinita pena digna est. quia quanto est maior in quem peccatur: tanto magis peccatum punitur. scōm phm. vi. Ethicoꝝ. Et Crisost. dicit. Omnis iniuria talis est: qualis fuit ꝑsona patientis iniuriam. In magna

enim psona: et si modica fuerit iniuria facta: magna est. in modica autem persona: et si magna fuerit iniuria facta: modica esse videtur. Hec omnia dilectissime mihi cognoscens: et corde iugiter recolens esto sollicitus de salute tua: et istud eternum et crudele infernale supplicium respice. Considera in te ipso que sunt vtilia et salubria anime tue. Quid melius est in presenti seculo p peccatis plangere: et penitens crebrius obsecrare: aut tibi in eternum ignem sine aliqua vtilitate deferet In hoc enim breui tempore per penitentiam z lachrymas indulgentiam consolationemq; mereris. Plange ergo hic modicum: vt ne plangas ibi in secula seculorū. Humiliare hic ne ibi humilieris in exterioribus tenebris: et mittaris in ignē inextinguibilem. Beatus ille qui hic positus festinauerit in die iudicij dignus inueniri. Miserabilis verō qui peccando se indignum a gloria domini cōstituerit. In illa hora nubes rapient omnes sanctos sursum in celum. Impios autem diaboli rapient mittere in caminum ignis ardentis. Quis dabit capiti meo aquam in mensam: et oculis meis fontem lachrymarum iugiter emanantem: vt plorem memetipsum die et nocte: obsecrās dominum ne indignus inueniar in illa hora aduentus eius: et ne audiam illam sententiam formidandam. Discede a me operarius iniquitatis. Nescio te quis sis. Quod a nobis auertat Jesus Christus dñs noster. Qui viuit et regnat eternaliter. Amen.

Speculum hoc ebdomadale per Capitula septē scōm septem ferias Ebdomade distinctū Ad salutem anime legenti vtile. Finit feliciter.

Stadtbibliothek Trier